Anul I. Arad, Sâmbătă 20 August v. (2 Sept. n.) 1911. Nrul 182.

ABONAMENTUL:
Pe un an . . 28·— Cor.
Pe jumătate an 14·— „
Pe 3 luni . . 7·— „
Pe o lună . . 2·40 „

Pentru România şi străinătate:
Pe un an. . 40·— franci

Telefon
pentru oraş şi interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACŢIA
şi ADMINISTRAŢIA:
Strada Zrinyi Nrul 1|a.

INSERŢIUNILE
se primesc la administraţie.

Mulţămite publice şi Loc deschis costă şirul 20 fil.

Manuscriptele nu se înapoiază.

Teama de cultura noastră

Nu se putea ca să nu-şi trimeată şi confraţii noştri maghiari *salutarea* lor la serbările noastre culturale dela Blaj.

S'a găsit şi un ziar care a mai adăogat îndemnul ca maghiarimea să-şi trimeată şi ea cât mai mulţi reprezentanţi la acele serbări; din nenorocire, sfatul acesta n'a prea fost urmat.

Mai de mult concetăţenii noştri maghiari se interesau peste tot foarte puţin de năzuinţele şi munca noastră culturală; oficialitatea maghiară se ocupă de ele ca să le stânjenească şi să le ţină în loc după putinţă, — şi asigurarea, că această operă negativă se urmăria cu destulă străşnicie şi stăruinţă, îi ajungea şovinismului maghiar spre liniştire. De câtva timp încoace însă, ies la iveală zeluri noui; patrioţii nerăbdători sau împinşi poate de mobiluri mai puţin dezinteresate, pornesc în arenă, strâng *informaţiuni* şi dau alarmă, că silinţele noastre tot măi răsbesc, şi opera de sugrumare a oficialităţii maghiare întârzie să-şi dea roadele aşteptate, distrugerea noastră completă.

In adevăr acesta e înţelesul şi acesta e explicarea interesărei pe care o arată şi cu acest prilej presa şovinistă maghiară, faţă de manifestările noastre culturale din urmă. Este vorba de o adevărată *denunţare* ce se face împotriva cutezanţei noastre de a voi şi a stărui să ne ocupăm de întărirea culturii noastre naţionale. Ca să se deă un colorit şi mai impresionant acestei denunţări se mai adaogă că tot cu asemenea prilejuri noi mai facem şi *politică* şi încă — horribile dictu! — politică *irredentistă*... Nu o facem pe faţă, nu o facem când ne aud şi ne privesc *străinii*, — statutele societăţilor noastre culturale chiar ne opresc să o facem, — dar acestea sunt numai prefăcătorii, de ochii lumii, — în realitate, când suntem numai noi în de noi, o facem, politica aceasta, *iredentistă*... Ar fi să te întrebi, de unde vor fi ştiind atunci, cu atâta siguranţă acest lucru, denunţătorii noştri?... Dar întrebarea e de prisos; denunţătorii de felul acesta nu s'au simţit niciodată obligaţi *moralmente*, dacă se poate zice aşa, ca să aducă şi probe... Sau poate îşi zic că de bună seama nu va putea fi altfel decât aşa, că ei înşişi, în situaţie analogă, n'ar face altminteri decât decât să conspire..

Noi însă nu conspirăm, n'avem nevoie de aşa ceva, fiindcă dreptul nostru la vieaţă şi dreptatea noastră de a pretinde acest drept şi a lupta pentru dânsul, sunt prea evidente, prea luminoase, decât ca să avem nevoie, sau chiar ca să putem să le ascundem, într'un fel sau într'altul. De aceea nici nu ne-a speriat — cum poate a crezut jurnalistica şovină maghiară — invitarea ce a făcut maghiarimii ca să-şi trimeată şi ea reprezentanţi la adunările noastre. Dimpotrivă, acest lucru ne-ar fi bucurat, dacă s'ar fi produs, şi dacă n'ar fi fost numai o meşteşugire mai mult, de aţâţare criminală a celor ce, fără să asculte de îndemn, vor fi rămas totuş încredinţaţi că lucruri oribile trebue să se fi întâmplat, „în secret", la Blaj...

Bine ar fi fost să fi urmat cât mai mulţi sfatul prefăcut al ziarelor şoviniste maghiare. Căci ar fi putut vedea atunci cu ochii lor, că aci nu e vorba de nici o „conspiraţie", — dar e vorba de manifestarea unui popor conştient, care niciodată nu se va lăsa sugrumat naţionalicește; ar fi putut să vadă, să se încredinţeze, şi să spună şi altora aşadară, că orice politică de desnaţionalizare forţată a unui *astfel* de popor nu poate fi decât tentativă zadarnică şi nebuneasca, — şi poate-poate s'ar fi cruţat încă multe opinteli ce nu pot duce decât la istovirea celor ce le încearcă, dar niciodată la înfrângerea celor împotriva cărora se atentează cu ele.

Văzând tăria voinţei şi puterea noastră sufletească, de a trăi şi a ne desvolta în naţionalitatea şi cultura noastră proprie, — convingându-se despre rădăcinile adânci, cu neputinţă de smuls sau de stârpit, ale constiinţei şi mândriei de rassă şi de origine a poporului nostru, — mulţi maghiari s'ar fi întors acasă cu mult mai potoliţi în sufletul lor, mai deschis şi mai primitor pornirilor, singure mântuitoare, de frăţie şi de dreptate pentru toţi, — în locul acelora de ură oarbă şi de fatală trufie, în cari li se face, de atâta vreme, nenorocita educaţie...

Ar fi văzut maghiarii cari ar fi participat la serbările noastre, că sunt greşiţi, că se înşală sau caută să înşele pe alţii aceia, cari le-au făcut despre poporul nostru o icoană mincinoasă: „incult şi incultivabil, lipsit de calităţile de rassă cari disting popoarele menite a trăi şi a ne desvolta în libertate, destinat peirii, înghiţirii de către alte popoare mai viabile şi mai înzestrate, fiziceşte şi intelectualicește"...

Publicul nostru şi teatrul*)

de dr. **Horia Petra-Petrescu**

Doamnelor şi Domnilor!
Ilustră adunare!

Ştiu prea bine, onorată adunare, cât de însemnate sunt zilele acestea pentru istoria neamului nostru: nişte pagini de aur, cari vor figura de aici înainte în fruntea istoriilor noastre culturale. Dacă mă gândesc la importanţa aceasta capitală şi la pasul, care-l fac acuma, vorbind aici — îmi par un intrus, care vă răpeşte timpul acum. Având circumstanţa aceasta atenuantă a păcatului meu recunoscut, poate că *nu* mă veţi judeca atât de aspru.

Mai am o circumstanţă atenuantă, care pledează în favorul meu: sunt condus de o *ideie*, care *cred* cu tărie că este bună. Vă veţi da verdictul, dacă ideia mea e — de fapt — bună sau rea şi chiar şi numai îndeletnicirea aceasta cu problema, care o tractez, *vreau* să o tractez, chiar şi numai procesul acesta psihologic *cred* că va fi întrucâtva util cauzei. O să-mi dau toată silinţa ca să pledez pentru ideia, de care sunt condus, cu mijloacele cele mai bune, cari îmi stau mie la îndemână şi aş fi fericit dacă una sau două din principiile, de cari sunt pătruns, v'ar afla consenzul Dv.

Vă rog de *bunăvoinţă* şi de *răbdare*, ca să pot desvolta ceeace vreau să spun în câteva cuvinte.

Problema aleasă: *Publicul nostru şi teatrul* este atât de vastă — ilustră adunare, — încât cu greu se va putea exhauria într'o conferinţă seria de întrebări, cari se impun, dacă vrei să tractezi tema aceasta. Voiu alege deci câteva din întrebările principale, atingând altele numai în treacăt.

*

Răsfoind o revistă umoristică românească de moda veche*) am găsit, într'un număr din anul 1864, o caricatură şi un comentar foarte semnificativ. Nevasta întreabă pe bărbatul, care e îmbrăcat de iarnă în blăni groase: „Da ce şezi, bărbate, învăluit într'o bundă, acum, în căldura aceasta mare?", iar bărbatul îi răspunde posac şi laconic: „Mă tem să nu mă răcesc de răceala publicului faţă de literatura noastră".

Cred, doamnelor şi domnilor, că bărbatul îmbrăcat în anul 1864, în mantaua sa cea groasă, ar începe în zilele noastre să-şi mai dea de pe umeri haina mastodontă, ca să răsufle mai în dragă voie. Simţim cu toţii cum se desface pojghiţa, cum se sparge ghiaţa, cum prinde teren vorba scrisă a literaturei noastre. Incă n'ar putea zice bărbatul: n'am nici o teamă de o răceală mititică, dar — totuşi — se desprimăvărează.

Desprimăvărarea aceasta o simţim cu toţii, căci ne cutreieră prin vine un argint viu, care e un semn de bine, de îndemnuri pentru viitor.

Şi în literatura dramatică se observă această fermentaţie tacită, nu aici la noi — ci în România. Publicul cercetează teatrul mai cu plăcere. Autori dramatici încearcă cu nou avânt să se manifeste pe scândurile scenei. Să ne bucurăm de aceasta, căci progresele scenei române din România se vor încetăţeni şi la noi cu timpul. *Legăturile noastre cu mişcarea teatrală din România* vor trebui să fie din ce în ce mai strânse, repertoriul bun va trebui să se transplante şi la noi, căci unitatea *noastră culturală* este un desiderat atât de logic, de just şi de sfânt pentru cauza noastră, încât ar fi un lucru scelerat să denegi îndreptăţirea pornirilor noastre în direcţia aceasta.

Atârnă dela d-voastră, doamnelor şi domnilor, cari aţi alergat din toate unghiurile aici, ca evoluţia teatrală spre o treaptă culturală mai înaintată, să se accelereze — dela interesul desvoltat pentru teatrul românesc, pentru instituţia aceasta, în sânul căreia am onoarea să vorbesc eu astăzi.

De aceea am ales tema aceasta.

Vreau să vă puneţi întrebarea: *cum* sprijinim şi *cum* ar *trebui* să sprijinim mişcarea teatrală la noi?

Inainte de toate trebue să constate fiecare om nepreocupat, că *entuziasm* pentru teatru *există* în şirurile noastre. D. Bănuţiu, dir. teatral, ne-ar putea adeveri cu date concrete, cu liste de subscripţie, interesul manifestat. Şi aceasta e o faptă

*) Conferinţă publică cetită în a doua şedinţă a „Soc. p. f. d. t. român" în Blaj în ziua de 17|30 august 1911.

*) „Umoristul", Pesta. 1864.

S'ar fi convins despre această minciună, pe care poate unii dintre ei până astăzi numai o bănuiesc, iar alții se vede că o iau chiar drept bani buni; — și dintr'o astfel de experiență, de sigur că n'ar fi putut să rezulte decât urmări bune, îmblânzitoare a unei lupte care nu face decât să uzeze forțe ce ar fi mult mai util și mai înțelepțește să se folosească în altă direcțiune.

Ar fi văzut, ceea ce veșnic va rămânea păcat că se încăpățînează atâția a nu voi să vadă. Așa după cum sburătorul nostru Vlaicu s'a înălțat și a plutit acolo sus în văzul tuturora, — așa și sborul nostru cultural n'a avut și n'are nimica de ascuns. Sunt acolo manifestări și făptuiri cari își au înțelesul și trebue să-și poarte învățămintele lor, nu numai pentru noi, ci și pentru alții, — și în primul rând pentru aceia, pe cari soarta i-a menit să trăiască aci, alăturea de noi, între aceleași hotare, încăpătoare pentru toți.

Se tem de manifestările și de progresele noastre culturale... Cine? — Se tem aceia cari ne denunță drept o crimă însăși existența noastră, fiindcă văd într'ânsa o piedică inexorabilă scopurilor lor de egoism și de trufie, de exploatare și de huzureală... Dar poporul, — poporul maghiar, trebuie să înțeleagă că în noi își are aliatul cel mai firesc întru asigurarea și afirmarea propriei lui existențe, — el nu trebuie să privească cu îngrijorare și cu temere desvoltarea culturii noastre, ci să-i pară bine de întărirea aliatului, ca de întărirea lui proprie...

Iar cât pentru piedicile ce ar fi să se pună acestei desvoltări, — aci îi asigurăm pe toți, pe *denunțători*, ca și pe cei ce s'ar lăsa ademeniți să asculte de dânșii, că le va fi orice osteneală și orice oțărire înzadar.

Ion Maiorescu

Activitatea sa politică în Ardeal și în Țara ungurească

Am arătat, într'un număr precedent al *Românului*, în linii generale, în trăsături repezi, care este caracteristica activității culturale desfășurate de ardeleanul Ion Maiorescu, în țara românească. Și am văzut cu acest prilej că tendința generală a propagandei și tuturor silințelor sale a fost: stabilirea unui caracter specific de cultură generală românească, *una și aceeași* pentru toți românii, și deșteptarea conștiinței de unitate națională în sufletele tuturor celor ce vorbesc limba românească.

Dar pentru ajungerea acestor mari ținte, Ion Maiorescu nu s'a mulțumit să lupte numai cu scrisul și cu vorba. Era prea multă energie în acest om pentruca inițiativa sa să nu dea pilde vrednice de imitat și pe tărâmul faptelor.

Ion Maiorescu — spune d. profesor S. Mehedinți, într'un foarte interesant studiu asupra dlui Titu Maiorescu, publicat în *Convorbiri literare*, — era metodic, serios, aspru. Și, ca dovadă austeritatea moravurilor acestui nou Catone, distinsul profesor citează următoarea caracteristică întâmplare: „Când (Ion Maiorescu) a văzut pe fiul său la 15 ani cu o pereche de mănuși, i-le-a scos din mâni și i-lea rupt, spunându-i că astfel de lux conrupe moravurile".

Dar omul acesta sever, cu înfățișarea rece, cu figura săpată par'că în bronz, avea o inimă caldă, entuziastă, un suflet aprins de cele mai îndrăznețe idealuri, nu numai culturale, ci și politice. Și de aceea activitatea lui Ion Maiorescu nu s'a mărginit numai pe tărâmul literaturei și învățământului. Din contră. Învățătorul din Bucerdea a luat o parte însemnată la toate importantele zbuciumări politice din vremea sa.

Astfel, la anul 1848, Ion Maiorescu câștigat pentru cauza revoluției, citește, suit într'un pom, în Craiova proclamația și Constituția dela Islaza colonelului Magheru. (Acest important moment din vieața sa va fi imortalizat printr'o machetă ce se va aplica pe soclul de marmură al monumentului).

Dupăce guvernul provizor, se stabilește, Ion Maiorescu, ale cărui sentimente ostile față de amestecul prea supărător al rușilor în treburile principatelor române și față de fanarioți erau în deobște cunoscut, — este trimis la Frankfurt-pe-Mein, în misiune specială, ca să susție pe lângă confederația germană, drepturile românilor din principate față de turci și ruși, adică respectarea capitulațiunilor încheiate cu înalta Poartă.

Cu acest prilej, în timpul trecerii prin Transilvania, Ion Maiorescu a avut dese intrevederi cu conducătorii politicei naționale a românilor din Ungaria, stabilind punctele pe baza cărora avea să facă mai târziu demersuri la Viena.

La Frankfurt-pe-Mein, Maiorescu stătu 3 luni de zile. Deși stăruințele sale inimoase nu avură nici un rezultat practic imediat, confederația hotărând ca pretențiile românilor să fie supuse spre examinarea unei comisiuni europene, totuș, prin mergerea lui Ion Maierescu acolo, cauza noastră națională a câștigat mult, deoarece marele învățător, cât stătu în acel însemnat centru european, publică o mulțime de articole în ziarul *Augsburger Algemeine Zeitung*, pentru dumerirea opiniei publice germane asupra situației dela noi. Și a mai câștigat atunci cauza românească simpatiile multe pe cari Ion Maiorescu le cuceri în Germania, grație relațiilor politice prietenoase pe cari le întreținea cu ministrul Schmerling.

Dar activitatea cea mai intensă, în favoarea recunoașterei drepturilor incontestabile ale românilor din Ungaria, a desfășurat-o Ion Maiorescu între anii 1848—1852, la Viena, unde s'a stabilit, dupăce a fost exilat de turci din Muntenia.

Acolo, deși avea slujbă oficială la ministerul de externe austriac, — fiind însărcinat cu redactarea legilor austriace, valabile pentru provinciile din imperiu locuite de români, — totuși Ion Maiorescu făcu o largă propagandă pentru recunoașterea drepturilor de individualitate națională

---

elocventă, căci dela oameni, cari n'au interes față de ceva, cu greu vei putea exopera sprijinul pecuniar, mai cu seamă sprijinul pecuniar!

Dar numai atât nu este de ajuns.

Poate să aibă un neam milioane de milioane, capitaluri pentru o mișcare teatrală, dacă n'are *putința*, dacă n'are înțelegerea pentru manifestațiile teatrului — e vrednic de deplâns neamul acesta. Să ferească D-zeu să ajungem în stadiul milionarului putred de bogat, dar fără de nici un dram de simț față de ce e bun și frumos!

Oricine va ceti istoria neamului nostru va vedea lămurit multele, infinit de multele greutăți, cari am avut să le întâmpinăm.

In câteva rânduri se va putea întreba scrutătorul, dacă n'am fi putut să ne manifestăm mai bine, mai cu efect, totdeauna însă va trebui să conceadă, că starea noastră a fost — de fapt — critică, fiindcă alții și alții aveau putința să se desvolte în liniște completă, nestingheriți de nimeni, până când noi ne duceam amarul sărăciei de pe o zi pe alta.

Iată dovezi din istoria teatrului nostru.

Cine ne-a sprijinit pe noi în acțiunea noastră? Cine ne-a întrebat din fotoliul ministerial și din fotoliul comitelui suprem vreodată: cum am putea să facilităm propaganda pentru teatrul românesc?

Ca să nu amintesc decât numai două cazuri: vă rog recetiți rapoartele parlamentare din anul 1870 și 1908. *Iosif Hodoș* cerea, în ședința dietei ungare din 11 Februarie 1870 — paralel cu subvenționarea din greu a teatrului ungurescc—200.000 fl. din partea statului pentru înființarea unui teatru național românesc. In decemvrie 1908 cerea deputatul nostru dr. *Ștefan C. Pop* un sprijin al statului și că până când noi *nu primim absolut nimic, mișcarea teatrală ungurească e sprijinită anual cu 1,400.000 de coroane.* Notițele stenografice ne spun, că după vorbirile acestea a urmat: *Sgomot.* Sgomotul e de cele mai multe ori semnul de desaprobare. Așa a și fost: propunerile au căzut, fiind sprijinite numai de infima parte a românilor.

Aici trebue amintită ținuta justă a politicianului și marelui bărbat de stat *Deák*, care a declarat, că statul nu e cu cale să sprijinească un teatru al unei națiuni, dacă celelalte națiuni din Ungaria nu se bucură de acelaș favor.

Publicul nostru — se spunea din partea contrarilor propunerilor aduse — n'are trebuință de teatru național. Publicul nostru nu știe aprecia o piesă teatrală, fiindcă un curent teatral românesc nu există. Iosif Hodoș răspundea argumentând foarte logic astfel: „Dacă nu există încă teatru național român, *există națiunea română*, care ține de necesară *ridicarea, conservarea* și *asigurarea acestei instituțiuni*" *).

Dar avem date plausibile, ilustră adunare, că publicul românesc avea *dragoste de teatru.* Cetiți anuarele soc. noastre de teatru și o să dați de o mulțime de manifestații frumoase, deși modeste, pentru instituția aceasta culturală.

*) Păcățianu: „Cartea de aur". Vol. V. pag. 288.

Vă rog să recitiți studiile și notițele referitoare la mișcarea teatrală din diferitele noastre orașe, apoi despre pelerinagiile unui Petculescu sau Milo, ca să vă convingeți că dragostea pentru reprezentațiile teatrale s'a manifestat la noi, dar *că n'am fost sprijiniți de alți factori*, independenți de voința noastră.

*

O dovadă și mai eclatantă despre dorința noastră de a vedea teatru românesc, am aflat cetind o istorie a teatrului german din Transilvania, scrisă de drul *Eugen Fältsch* în *„Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde"*, vol. 21 și 23 *). Acolo am găsit, spre marea mea surprindere, notate trei reprezentații teatrale date pentru publicul *românesc* din partea societății actorilor germani. Piesele teatrale au fost jucate *în românește*, — *„Vecinătatea periculoasă"* tradusă din *Kotzebue* **), un balet *„Eliberarea valahilor"* și drama romantică *„Horia și Cloșca"*, cu coruri de *Hauensteiu.* Trupele lui *Gerger, Iosepha Uhlich* (din Weimar) și *Kreibig*, cari au jucat în *Brașov* aceste piese teatrale, cu toate că activitatea lor era să fie restrânsă numai în serviciul concetățenilor noștri sași, au a-

*) Vol. 21 și 23. Hermannstadt, 1887 și 1890.

**) A figurat și în repertoriul din Iași 1837—8, tradusă de Asachi (?) v. *Iorga*, Ist. lit. rom. sec. XIX. vol. I. 195 — subt numirea „Vecinătatea primejdioasă".

In urma constatărilor studiului german cade aserțiunea dlui *Bogdan Duică* din „Omagiu" (1900) că primul traducător al lui Kotzebue ar fi fost *Iancu Văcărescu* în 1830.

românilor din Ungaria. Pentru a câştiga opinia publică din capitala imperiului habsburgic în favoarea fraţilor săi, Ion Maiorescu publică o serie entuziastă de articole în ziarele *„Ostdeutschepost“ „Die Presse“* şi *„Lloyd“*, arătând minunile de vitejie săvârşite de români în timpul revoluţiei, precum şi concursul leal, preţios pe care acest popor l-a dat împăratului în acele grele împrejurări.

Dacă recunoştinţa împărătească s'a revărsat în urmă asupra românilor altfel decum toată lumea a fost în drept să spere, desigur că nu Ion Maiorescu a fost vinovat. Politica e condusă adesea de legi fatale, cari nu ţin seama de logică şi dreptate; de aceste legi se lovesc şi sfărîmă cele mai reale şi mai eroice sforţări ale popoarelor; de asemenea legi s'au lovit şi sforţările lui Ion Maiorescu.

Totuşi, graţie lui, românii au putut obţine câteva uşurări; Aşa, de pildă, cu prilejul drumului pe care l-a făcut la 1849 prin Ardeal, multe temniţe cari gemeau de români au fost deschise.

Şi acum, ca să isprăvim, încă un fapt, care va desăvârşi schiţa sufletească a acestui mare învăţător al poporului român:

Inainte de revoluţia din 48, Ion Maiorescu a adresat un memoriu lui Bibescu-Vodă, domnul Munteniei, prin care demonstra posibilitatea, în situaţia politicei internaţionale a Europei din vremea aceea, închegărei unui imperiu daco-român.

Om de vis şi om de acţiune, fire energică şi aspră, dar suflet entuziast şi cald, apostol al culturei noastre româneşti şi revoluţionar în politică, — aşa a fost acela al cărui monument se va ridica în curând la Craiova, ca un simbol de bronz în veci neperitor al unor momente de unitate culturală românească, momente trăite de aceia cari au putut auzi pe învăţătorul ardelean vorbind Muntenilor din Bucureşti, în tonul lui familiar:

„Eu frate, încă am văzut multe, şi din toate acestea multe m'am convins că noi, fără carte, acilea în ţara aceasta, şi mai departe, în ţările acelea locuite de români, multă vieaţă nu vom avea“.

Ion Maiorescu a murit la 4 septemvrie 1864, dupăce au adăogat la activitatea lui bogată şi gloria de a fi fost cel dintâi român care, cu limba românească, a pătruns până la românii din Istria, le-a înţeles graiul şi i-a făcut să-i înţeleagă sufletul românesc.

Blajul în sfântă sărbătoare

— MOMENTE —

I.

Când am scoborît din tren şi am văzut vioiciunea şi zîmbetele mulţimei din falşul Kükülószög al gărei Blaj, a început să'mi bată inima mai tare. Strângerile de mâni erau poezii întregi de frăţie omenească. Felul cum a primit pe participanţii la serbări, comitetul aranjator în frunte cu neobositul preşedinte al acestui comitet, d. Iuliu Maniu, a fost cea dintâi plăcere la intrarea în Blaj.

Ce adânc simţite şi dulci reminiscenţe are orăşelul acesta dela tovarăşa lui iubită: Câmpia Libertăţei. Privind-o într'amurg, mi-se părea, că visătorul Blaj, aşezat comod între dealuri, ascultă înmărmurit şoaptele ei prin cari îi povesteşte basmul lui 48. Şi par'că şi eu însumi vedeam pe Simion Bărnuţ agitând cu mâna vorbele-i fulgerătoare, cari asvârleau lumina spre patruzeci de mii de români chiemaţi să pue baza mântuirei neamului românesc din Transilvania.

Aşa de clar par'că vedeam întregul tablou nu evocat prin istorie, ci răsărit deodată înainte-mi, ca şi când soarele scăpătat după dealuri, s'ar fi întors ca 'ntr'o minune şi ar fi strălucit deodată deasupra mulţimei.

Aşi fi rămas astfel mult, în transportarea asta, dacă sgomotul din orăşel nu m'atrăgea spre dânsul. M'am reîntors să privesc la sutele de oameni cari veneau necontenit făcându-se mii şi din ce în ce mai mulţi. Par'că vroiam să-i văd trecând pe toţi spre Câmpie şi reînviind deodată strălucitorul trecut.

Câtă bună voe, câtă veselie clocotea în Blaj. Cei cari nu se văzuseră de mult, se revedeau aci; cei cari nu se cunoscură nici odată s'au cunoscut aci; mulţi cari s'au vrăjmăşit odinioară, s'au împăcat aci; cei cari nici şcoala, nici presa nu le-au desvoltat conştiinţa naţională, şi-au desvoltat-o aci; cei cu sufletul slăbit de nevoi şi suferinţe, şi-l'au întărit aci. In această sfântă sărbătoare de trei zile, Blajul a fost asemenea unei învieri naţionale, în care toţi şi-au împrospătat sufletul pentru toată vieaţa.

*

Moment neperitor a fost prima şedinţă a adunărei generale ţinută în Catedrala Mitropolitană de „Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român“. Cei şase prelaţi cu reverende purpuriane, în mijlocul cărora armoniza figura distinsă a marelui bărbat Andrei Bârseanu, nu mai puteau sătura privirile aprinse de mândrie ale poporului românesc. Discursul de deschidere al preşedintelui „Astrei“, este una din cele mai frumoase cărţi de învăţături naţionale. Sinceritatea, adevărul, înţelepciunea, idealul, scăpăra din fiecare vorbă, — şi chiar stilul cu statistica mersului material al „Astrei“ avea în glasul oratorului poezia activităţii sale, care-i aureola expresia feţei ca să-i putem pricepe mai bine aceastǎ activitate. Discursul d-lui Andrei Bârseanu a stabilit şi a încredinţat pe toţi cât de mai mare şi cât de frumoasă este menirea „Astrei“.

*

Mai intense ca cele din Sibiiu, serbările din Blaj au fost adevărate manifestări naţionale. S'a sărbătorit nemurirea neamului nostru. Conştiinţa naţională. solidaritatea, unitatea sufletului românesc au fost demonstrate de popor cu cel mai mare entuziasm posibil. Ce frumos moment al defilărei ţăranilor după comune. 30 de grupe, în fruntea fiecăreia cu câte un steag albastru, simbolizând credinţa, ţăranii au făcut splendidul careu din prima zi pe laturile pieţei. Strigătele lor de: „să trăiască“ adresat „domnilor“, cuprindea nemăsuratul lor devotament faţă de fruntaşii şi cărturarii lor. Şi păreau că sunt vechi soldaţi de-ai lui Mihai Viteazul, o armată care se adună după o bătălie învingătoare. Ce deschisă e inima ţăranilor noştri şi cât de falnic e sufletul lor. Privindu-i cu marea lui dragoste, cum n'ar fi putut spune bătrânul luptător d. Gh. Pop de Băseşti, că nu poate crede, că sunt şi renegaţi! Oricine ne-ar cunoaşte neamul ar spune la fel. Şi totuş, ce dureroasă veracitate a proverbului, că în cea mai frumoasă pădure sunt şi uscături! Pădurea însă rămâne tot frumoasă...

*

Poporul la care credinţa n'a dispărut, la care credinţa este focul lui sufletesc, acel popor nu se va stinge nici odată. Şi clerul nostru demn, ştie aşa de bine să întreţie acest foc. Preoţii au toată conştienţa menirei lor. Roadele activităţei şi prestigiului lor s'au văzut destul de clare în decursul serbărilor. A contopi religia cu cea mai pură ştiinţă înseamnă să creezi adevărata morală.

Arhiereii noştri urmează să îndeplinească această grea sarcină, ajutaţi de cler cu multă asiduitate şi pricepere. Ilustritatea sa, episcopul Miron Cristea vorbind în linia de vedere a d-lui Vasile

---

deverit prin tipărirea programelor *în româneşte,* cu litere cirile, şi a reprezentaţiilor în limba noastră, augmentate cu câţiva diletanţi români, că *publicul românesc sprijinea mult teatral german, neavând altul în loc.*

Şi aceasta când? In anii *1815*, (5 mai), *1822* (20 dec.) şi *1824* (2 ian.). Datele acestea sunt de o deosebită importanţă pentru noi.

Vă rog să vă aduceţi aminte că anul 1826 se considera până acum drept anul, în care s'a dat prima reprezentaţie teatrală în limba românească în Transilvania.*) *Aici,* în Blaj, s'a dat această reprezentaţie, de către clericii seminarului metropolitan, cu ocazia zilei onomastice a rectorului Simeon *Crainic.* Piesa a fost o „Eclogă pastorală“, într'un act, în versuri, scrisă de *Timoteiu Cipariu,* reluată în 1833.

Despre această „Eclogă“ ne spune prof. *Iorga* că are „în adevăr, versuri de o curăţie şi de o limpiditate, de o rezistenţă clasică minunată, care sunt vrednice de a fi puse, fiind însă mai româneşti ca limbă, ca inspiraţie, alături cu ale lui Asachi“. (Ist. lit. rom., sec. XIX., volumul I, pagina 298).

*) „Transilvania“, număr festiv, 25 a. — 1895, pag. 61) articolul scris de dr. *Grigoriu Silaşi.*

1) „Sulzer. Gesch. des Transalp Daciens“, T. III, pag. 19, vorbeşte despre o comedie pastorală românească reprezentată în Braşov la o nuntă săsească, *înainte de 1782.*

2) Cea mai veche scriere românească cu conţinut teatral ca 1777—1780. *Occisio Gregorii în Moldaviae Vodae tragice expressa,* autorul necunoscut Ms. Se află în bibl. episcopiei gr.-cat. din Oradea-mare.

Oricine va putea trage concluzia următoare, ilustră adunare, din cele spuse mai sus: Dacă în *1815, 1822* şi *1824* se manifestă în interesul publicului nostru atât de evident pentru teatru, încât trupe *streine* joacă piese teatrale, în limba noastră — ce am fi putut presta până acuma, dacă am fi avut sprijinul pecuniar din partea factorilor competenţi? Sigur — ar fi trebuit să se nască şi scriitori dramatici români de seamă, căci fără de ei n'ar putea exista mişcare teatrală conştie, dar — întreb — câţi au avut posibilitatea să se desvoalte pentru teatru, când starea noastră culturală era strânsă în *lanţurile cele mai înfricoşate, în lanţurile sărăciei materiale.*

Nu, bogăţia nu naşte, nu creiază artişti dramatici şi scriitori de seamă, dar ea facilitează desvoltarea, aduce înflorirea unui gen — dacă germenul talentului se desvoltă în pământ primitor.

Brunetiere, criticul francez, „criticul *aristarh*“, cum îl numeşte un profesor german vestit, analizând personalitatea lui *Molière*),* susţine, că Molières s'a ridicat la rangul său în urma a trei mari calităţi şi calităţile acestea ar fi fost: experienţele sale ca actor, experienţele din provincie, pe unde a cutreierat — dupăcum se ştie — ani îndelungaţi, şi umilirile, suferinţele câte a avut să le îndure.

Punctele înşirate sunt foarte juste, dar mai lipseşte unul, marele sprijin al lui Ludovic al XIV-lea, al „regelui Soare“.

„Les époques du théâtre français“, ed. 7 prelegerea a patra.

Noi n'am avut, ilustră adunare, nici Soare, nici lună, nici chiar stele, cari să ne sprijinească — noi am visat mereu de poleiul minunat al lor fără de a fi văzut vre-odată prea luminata-le faţă, noi am avut parte de un întuneric ca păcura, prin care aprindeau câte o luminiţă şi porneau la drum, haida-hai, Milo şi Petculescu, iar acum, mai la urmă Zaharia Bârsan şi Aurel P. Bănuţiu cu soţii săi.

Cum să arăţi deci o stare înfloritoare teatrală? Cum să înaintezi dacă *statul nu te sprijineşte,* dacă nu există în mijlocul neamului tău mulţi oameni bogaţi, dacă chiar şi manifestaţiile teatrale inofensive ale tale sunt privite cu ochi răi?

Vino „streine“ şi-ţi bate joc de noi, că n'avem teatru naţional. Vino şi spune că n'avem operă — dar citeşte mai întâi rapoartele înaintate de un senator în camera franceză, în care se spune, că pierderea dintr'un singur an la opera din *Viena* e de 2 milioane coroane, la *Scala* din *Milano* de 300.000 de lire, la opera din *New-York* de 1,200.000 de coroane şi că o singură reprezentaţie la opera din *Paris* recere spese de cel puţin 17.000 de franci*). Uită-te, după ce ai cetit acestea, în budgetul societăţii noastre teatrale şi vei vedea că întreg capitalul nostru trece puţin peste 500.000 de coroane.

Să vedem dacă vei mai avea *dispreţul* acesta faţă de manifestaţiile noastre, cari nu prea pot fi altele, din cauza stării noastre precare materiale.

*) Senatorul *Rivet* în camera franceză, a. 1911.

BCU Babeş-Bolyai University Library Cluj

Goldiș, la adunarea „Soc. fondului de teatru“, a desvoltat nu un studiu asupra teatrului ci simțul clerului asupra acestei morale.

Onoare preoților și arhiereilor noștri, cari, am văzut cu ocazia serbărilor, că sunt atât de adorați de popor, că sunt adevărați apostoli: ai credinței și ai culturei — și că, între dânșii și popor este un larg conduct sufletesc prin care se strecoară nădejdile noastre de mai bine.

Al. Vernescu.

Telegrame pentru serbările din Blaj. Cu ocazia sărbătorilor dela Blaj, secțiunea Giurgiu a ligei culturale a expediat următoarea telegramă la Blaj:

Excelenței Sale

Mitropolitului Mihalyi de Apșa

Blaj

„In numele Ligei Culturale, secțiunea Giurgiu, salutăm înălțătoarea adunare. Urăm societăților întrunite în cetatea de obârșie a culturei și conștiinței naționale continuă propășire pentru întărirea neamului românesc“.

Președinte, **Paraschiv Parisianu**

Secretar, **Aurel Scurtu**

*

I. P. S. Sa Mitopolitul Pimen al Moldovei a trimes în Blaj, cu ocazia serbărilor următoarea telegramă d-lui președinte al „Asociațiunei“:

Din orașul meu natal Provitza-Câmpina, unde mă aflu astăzi, gândul meu se îndreaptă spre Blaj, unde frații români, fără deosebire de confesiuni, adunați din toate unghiurile țărei sărbătoresc munca culturală a unei jumătăți de veac, evocând amintirile trecutului.

M'asociez și eu din toată inima la această importantă sărbătoare. Cu toți împreună zicem: „Să dea Dumnezeu, ca cultura noastră să se desvolte și să înflorească“.

Pimen.

*

Un austriac despre dreptul electoral din Ungaria. Contele O. Czermin, un mare proprietar boer german, publică în revista politică „Österreichische Rundschau“ din Viena, un articol despre formațiunea noului partid austriac înființat pentru susținerea unității imperiale și între altele se ocupă și de rezultatele viitoarei reforme electorale din Ungaria.

Aproape toți politicianii unguri, spune autorul, năzuesc spre uniunea personală. Deocamdată ei mai suferă legătura cu Austria, până când cu ajutorul nostru se vor întări de ajuns, ca drept mulțămită să mă izgonească. In privința aceasta părerile 48-iștilor și 67-iștilor, a lui Tisza, Andrassy și Justh difer numai asupra timpului. Politicianii unguri din punctul acesta de vedere judecă și reforma electorală. Deci legea electorală, pe care ar pregăti-o parlamentul unguresc actual, nicicând nu va servi scopurilor de mare putere ci ea va conține tot atâtea clauzule deschise și secrete în scopul sprijinirei și întăririei dreptului public unguresc. Prin întrebuințarea acestor clauzule ungurii vor pregăti o astfel de geometrie electorală măiestrită, care de bunăseamă va înșela nădejdile ce austriacii leagă de această reformă. Cum s'ar și putea crede, că majoritatea acestui parlament să primească o reformă electorală, care ar primejdui supremația ungurească?

*

Contele Aehrental la Ischl. Se anunță că astăzi înaite de amiazi, ministrul comun de externe contele Aehrenthal a sosit la Ischl în societatea baronului Gagern. Astăzi ministrul de externe a avut o convorbire îndelungată cu Montenuro, mareșalul Curței, iar mâne se va prezenta în audiență la M. Sa Impăratul.

*

Belgia se pregătește de război? *„Daily Cronikle“ află din Bruxelles, că autoritățile militare belgiene ar fi declarat, că trebuia să ia măsuri energice, pentru ca Belgia să nu fie surprinsă nepregătită în cazul unui război franco-german.*

S'a elaborat planul unei mobilizări urgente. Forturile dela Mence și Namur vor fi din nou adoptate și întărite.

„Le Soir“ publică prima parte a anchetei asupra pregătirilor de războiu din Belgia, care confirmă întru câtva declarațiile articolului apărut în Fortnijhtlerevue.

Din motive de economie șefii armatei au fost siliți să concedieze pe soldați înainte de vreme și din această cauză instrucția a fost neglijată. In schimb însă munițiunile sunt bune și suficiente pentru orice eventualitate.

Ziarul socotește că situația e destul de serioasă și crede că guvernul francez fără a-și exprima dorința în mod special, a atras atenția forturilor dela vest a căror insuficientă întărire ar putea deveni un pericol pentru Franța.

Interpelări fără rezultat

Ședința Camerei

Budapesta, 1 sept.

Astăzi deputații s'au ocupat mai mult de hotărârea de ieri a partidului kossuthist. Opoziția prezintă afacerea ca și cum hotărârea de ieri ar fi mijlocit o apropiere mai strânsă între cele două partide independentiste și numai câțiva opoziționali mai sinceri cutează să mărturisească în secret, că dimpotrivă între aceste două partide a încetat orice armonie.

Deputatul Benedek J. a atacat guvernul, pentrucă nu răspunde la interpelări. Nici unul dintre miniștri nu i-a răspuns însă lui Benedek și astfel 85 de inerpelări au rămas și pe mai departe fără răspuns.

DISCURSURILE

rostite la adunarea poporală dela Hațeg

Dr. Nicolae Comșa

Frați români!

Ca soldat bun al partidului nostru național, am urmat învitărei conducerei locale naționale de a veni în mijlocul dv. și cea dintâiu datorință a mea este, ca să ascult glasul celor ce m'au trimis aici, glasul Mărginenilor, cari prin mine vă zic: Bine v'am găsit, frați Hățăgani! (Trăiască! Bine ați venit!)

Tot glasul acestuia îi dau expresiune când vin să vă spun, că pe la noi, acum și de când a intrat poporul românesc în activitatea politică, n'a răsunat în marginea noastră alt cântec la adunările poporale, decât cântecul vechiu și românesc: „Hai să dăm mână cu mână cei cu inima română!“ (Trăiască!)

Frați români! Dacă vrem să știm, care este partea slabă a poporului românesc, și care e și partea sa puternică, n'avem decât să ne uităm la loviturile, cari cad asupra capului poporului românesc din partea dușmanului nostru, și atunci vom vedea, că puterea noastră cea adevărată zace în aceea, că ne iubim limba, că ne iubim neamul, că ne iubim legea și datinele străbune. (Așa e! Trăiască!) căci aici voiesc ceice vreau să ne nimicească să ne lovească mai întâiu. Istoria, învățătorul acesta vecinic al vieței popoarelor, ne spune doar, că un popor numai până atunci trăiește, până are limba sa! (Așa e!)

Dar ne spune aceasta și firea chiar, natura. Când ne uităm în natură vedem, că Dumnezeul lumilor a lăsat, ca toată ființa viețuitoare să-și aibă

Am zis: nu prea pot fi altele și am să le motivez pentruce.

Dacă constatăm că sumele enorme, cari se recer la reprezentațiile mari teatrale din străinătate, nu pot să fie plătite, nici chiar a douăzecea parte din ele, din partea noastră — totuși, suntem conștii, că suma atât — mică, cât o avem — o să ne mulțumească întrucâtva, dacă o să știm chiverusi capitalul și (mai cu seamă) idealismul publicului nostru, după cum trebue.

Propaganda, care o facem *trebue* să fie mare. Să nu ne lăsăm învinși de lipsa de mijloace. Să întrebuințăm creițarul peste care dispunem astfel, ca să ne știm cu *inima împăcată*, că ne-am îndeplinit *datoria*.

Publicul să priceapă ce poate aștepta dela o societate cum e aceasta. O să fiu mai explicit în în cele următoare.

*

Teatrul nostru are o misiune *culturală* de îndeplinit. Cuvântul frumos românesc, rostit pe scenele noastre modeste, e chemat să fie *pavăza neamului nostru*.

Mă gândesc la sutele de sate românești, în cari o seară teatrală-declamatorică este un eveniment. Mă gândesc la satele de prin *Bihor* și *Maramureș*, unde fiecare intelectual român are o *misiune* de îndeplinit, unde nu prea sunt librării românești și unde gazete românești abia că sunt cetite.

Poate să spună unul și altul că reprezentațiile teatrale de prin satele unde stăm slab culturalicește, sunt sub toată critica, că nu poate fi nici vorbă de o *artă teatrală* la mijloc — ar fi *sacrilegiu* însă să nu ne gândim la *sanarea* răului, să nu ne batem capul cum să *ridicăm* — relativ — aceste producțiuni primitive teatrale, conștii fiind, că momentele acestea de colaborare sunt momente culturale de prima ordine pentru satele noastre.

Am azistat și eu, ilustră adunare la multe din reprezentațiile acestea. Scene mici, primitive, săli cât o găoace, înbâcsite de praf și de aer greu, piese teatrale stângace, jocul scenic al dilelanților, cum nu se poate închipui mai rudimentar. Publicul asculta cu plăcere, chicotea de bucurie la cele mai mici manifestații ale diletanților. Adevărate copii ale reprezentațiilor dela Șunturug, descrise atât de plastic de d. vice-prezident al societății noastre.

Sufletul meu, vă mărturisesc sincer, se sbuciuma amar. Simțeam cele mai mari desiluzii, îmi ziceam mereu: „Ce poți începe cu un astfel de public?“, căci vedeam, că e cuprins de un delir de plăcere când diletantul făcea cele mai disgrațioase mișcări, ca să intre în grațiile publicului. Mă simțeam transportat pe vremea *„harlechiniadelor“*, când „Hans Wurst“-ul german și *„Colombina“* italiană jucau rolurile lor bădărane, în mijlocul aplauzelor târgoveților mărginiți.

Să nu înfrumsețăm lucrurile: avem și în ziua de astăzi *astfel de reprezentații*, în multe din satele noastre.

Ce să facem însă, doamnelor și domnilor? Să ne batem joc de manifestațiile acestea, ca bieții oameni să-și piardă ori ce poftă de a mai juca? In numele artei să aruncăm anatema asupra lor? Nu s'ar putea *ameliora* stările acestea? N'am putea inocula un dram de *bun simț* în alegerea pieselor teatrale și a declamațiilor? N'am putea da îndemnuri conducătorilor firești de prin satele respective, descriindu-le în culori atrăgătoare, elocvente, plausibile pentru dânșii, *alte* reprezentații cu *alte* săli, tot atât de modeste, dar mai sănătoase, mai simpatice, cu *altă* atmosferă, mai curată? E vorba de tonalitatea, în care vorbești cu oamenii aceștia, e vorba de materialul, care-l alegi pe seama lor, e vorba ca tu să ai *inimă* pentru ei, ca inima să te doară și să încerci toate mijloacele să *ridici* nivelul acestor reprezentații.

Am urmărit ce se face în direcția aceasta în Germania și vă mărturisesc sincer, că nu sunt decât un ecou al mișcării de acolo, atunci, când pledez în felul *acesta* pentru îmbunătățirea repertoriului teatral la sate. Acolo au început campania ceasta laudabilă societăți culturale, cum e d. e. *„Dürerband“*-ul, răspândind *broșuri* în sute de mii de exemplare, cari cuprind *informații* excelente referitoare la piesele vrednice de jucat și la felul cum trebuesc executate.

Pe lângă broșurile acestea explicative va trebui să se institue un *control conștiincios* a tot ce se joacă la noi, apoi o *bibliotecă principală* cu sediul în Brașov, d. e., și să se dea o atenție deosebită prelegerilor și *seratelor* noastre *declamatorii*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

asul său frumos, și pe noi, popor românesc, ne-a zit bine Dumnezeu, cu o limbă dulce, armoni-ă și frumoasă (Trăiască!), pe care cu jertfe -au păstrat-o strămoșii și pe care prin urmare, i noi pentru nimic în lume, nu o dăm. (Trăi-scă!) La limba noastră dulce țintesc deci duș-anii noștri, la această cetățuie a vieței noastre ațională, și s'a găsit un Apponyi, un ministru un-resc (Jos cu el!), care a vrut să strice legea lui umnezeu și să ne ia limba noastră cu legea lui școalelor. Vă întreb însă: văzut-ați dv. vreodată copiii, cari prind păsări și le bagă în colivii și ncearcă să le învețe să vorbească, văzut-ați, că efel să-și lase limba? (Niciodată) Văzut-ați vreo-tă, ca să fie în stare vreun om pământean să ică mierla să cânte ca vrabia? Văzut-ați vreo-tă floarea de trandafir să o poată sădi astfel, să capete mirosul viorelei? N'ați văzut, pentrucă umnezeu nu a vrut să fie așa și ministrul țărei ngurești, dacă ne-ar ținea mii de ani cu legea i, n'ar putea să facă ca noi să vorbim altfel, ecât numai în limba noastră românească. (Ade-ărat! Trăiască!)

De 2000 ani suntem aici și ne vorbim limba oastră dulce românească, vor mai trece mii de ani i tot aceeaș limbă vom vorbi-o.

Mi-aduc aminte de o poveste, pe care vreau ă vi-o spun ai d-voastră: se întâlnește un romă-aș de și noștri cu un sas. Știți, că despre sași, lărgineanul spune, eă ar fi venit pe sub pământ, dus de diavol, pentru că românii de pe plaiurile estea dintr'odată s'au pomenit cu ei în cârca lor! ocmai când vorbeau acești doi țărani de diferite eamuri: sasul și românașul, se serba din partea așilor venirea de acum 800 de ani în Transilva-ia și s'au făcut serbări mari prin Sibiiu și povest-a sasul cu românașul și-l întrebă: Măi, vecine ane, dar voi când veți face serbare așa de mare i de frumoasă? Și i-a răspuns românașul: d'apoi oi n'avem lipsă de serbări, că de când e lumea ot pe pământul acesta am fost! (Trăiască!) Al cui pământul, al aceluia e țara; țara aceasta de 2000 ani a fost în stăpânirea noastră și numai nedrep-atea a putut să facă, ca noi să ajungem acum în ândul al doilea iar viitorul va arata, că cel ce 000 de ani n'a putut să piară, nu va peri nici e aci înainte, ci mai mult: vom ajunge acolo, ca tăpânii de odinioară a acestui pământ sfânt romă-nesc să fie iar poporul românesc (Trăiască! Se a-jute Dumnezeu!)

Frați români, pentru ca să ne ajungem însă scopul ne trebue multe, și mai întâi de toate ne trebue, să ne scutim noi pe noi pentru că orice fi-lozofie s'ar spune, adevărul acela spus de Alexandri, poetul nostru mare, că: unde-i unul nu-i putere a nevoi și la durere; unde-s doi, puterea crește și dușmanul nu sporește" rămâne un adevăr pentru recii veciilor.

De aceea repet, se învățăm din loviturile ce ni le dau dușmanii, ce trebue să facem.

Care sunt cele mai nouă lovituri, cari ajung poporul româneac:? Este încercarea de a băga zizanie între poporul românesc și între conducerea lui, între comitetul partidului național român.

Știți că și noi, ca toate popoarele, avem o organizație, căci un trup fără cap nu poate umbla, (Așa e!) un popor fără conducător nu poate să trăiască! (Așa e!) De aceea dușmanii noștri zilnici, cari încearcă să ne scurteze viața ca popor, spun în lumea mare, că deputații românilor nu reprezintă poporul rumânesc (Minciuni) că comitetul partidului național nu e ales de d-v. nu este al poporului român (Minciună! Rușine!) și, că ei nu sunt, decât exploatatori, râvnitori la averea românească. (Mint! Să le fie rușine!) Nu e adevărat și de aceea comitetul partidului național a hotărît, ca în tot locul să vă cheme în adunări publice să vă întrebe, dacă politica comitetului național este adevărata politică a poporului românesc sau nu? (Este!) Această întrebare vi se pune astazi când venim să vă spunem durerile noastre și să vă arătăm căile, cari trebue să ducă la fericirea poporului.

Fraților, din cuvintele voastre și din fețele voastre deduc că un trup și un sufiet este la poporul românesc. (Așa e. Trăiască conducătorii noștri!)

Aceasta să o spuneți în lumea mare, să spuneți că după cum în trecut așa și acum și în viitor poporul românesc nu recunoaște în țara aceasta alți conducători, decât comitetul partidului naționalist român. (Adevărat este! Trăiască!) Când veți face astfel, veți găsi că dușmanii noștri vor căpăta respect de noi, veți găsi că vor privi în noi o putere vie de care trebue să țină seamă în toată viața statului acesta. Ne-or găsi ca o stâncă de piatră, luptând cu toții pentru drepturile neamului nostru și atunci cei cari astăzi țin nasul sus, îl vor pleca și se vor închina cerințelor programului partidului național român din cari cea mai mare greutate este introducerea dreptății prin sufragiul universal. (Trăiască!)

Frați români, vă mulțumesc din adâncul inimei că m'ați ascultat (Trăiască) și vă rog pe toți câți suntem aici să nu lăsați o clipită în vieața d-voastră fără să vă aduceți aminte că pe lângă datorința față de familie, mai ai și datorința sfântă și mare față de neamul din care faci parte. (Așa e!) Și tu, popor românesc, îmbracat în suman și opincă, pe stradă, și oriunde vei merge, în românește să grăești. Și, mai ales cucoane de ale noastre de nu vor vorbi cu fală limba dulce românească, atunci, în adunări publice și pe stradă să-i zici: nu e română aceea careia îi e rușine de limba ei! (Așa e!) Nu numai d-voastră cari sunteți aci țineam să vă spun aceasta, dar mă adresez chiar femeilor cari sunt aici — doamnelor prezente ca să fie cu mult mai făloase pe limba românească.

E rușine pentru noi că n'avem simțul de mândrie cum îl au alte popoare, e rușine pe noi, dacă merge o cucoană să cumpere stofă să vorbească în limba jidovului dela care alege stofa. Ar trebui că în a cărui casă nu e tatăl nostru adevăratul tatăl nostru; în a cărui casă poeziile naționale românești nu formează o rugăciune de toate zilele: în astfel de casă, dacă chiar ar avea lipsă, poporul să nu intre. (Așa e!) Numai așa vom putea ajunge să ne respecte alții dacă noi înșine ne vom respecta pe noi și ce este al nostru. Eu cred că în această privință dacă ar fi să blăstămăm pe cei care nu-și îndeplinesc datorința românească, nu am pute-o face mai bine decât spunând cu Eminescu:

Cine-au îndrăgit străinii,
Mânca-i-ar inima cânii,
Mânca-i-ar casa pustia,
Și neamul nemercia!

(Trăiască!)

Vasile Damian

Fraților, la iubitul glas al aleșilor voștri, am venit în aceste părți frumoase ale țărei numită Țara Hațegului, am venit în acest pământ scump nouă tutulor petrucă aici este leagănul poporului românesc. Am venit în aceste locuri cari ne vorbesc de măreția și vitejia strămunilor noștri și pe care voi le locuiți ca să vă vedem și împreună să sfătuim în aceste zile de grea încercare despre soarta noastră ca cetățeni și ca români. Am străbătut veacuri furtunoase și am eșit teaferi din ele dar urgia vremei zi de zi se descarcă asupra noastră — zi de zi e mai grea și ne face stare nesuferită. Ca cetățeni, iubiților, într'o țară numită țară de drept constituțional, în loc să ne bucurăm de libertățile de care, într'o asemenea țară de drept trebue să se bucure cetățenii și poporul, iată că în loc ca aceste drepturi să se lărgească ele tot mai mult se strâng; în loc ca mulțimea să stăpânească, cei puțini stăpânesc asupra mulțimei aceia țin puterea în mână și ei nu au simț de dreptate și nu urmăresc ca să lucreze pentru desvoltarea drepturilor și libertăților cetățenești. (Așa e;)

Dacă căutăm acum la drepturile acelea pe care se zice că le avem în acest stat de drept — de sus și până jos e numai o batjocură a numelui de constituționalism nu numai, dupăcum s'a zis de către frații ce vorbiră înaintea mea, cum că nu ne e dat într'un sat să alegem pe un birău pentrucă e luat dreptul de candidare ca poporul să-și poată alege chiar și pe un birău, dar tot asemenea e la comitat și tot asemenea acolo sus, în dietă, unde nu voința poporului se manifestă ci numai voința celor puțini cari țin puterea în mână, a detentorilor dreptății popoarelor. Și mai departe, fraților, chiar acolo unde e răspundere cu averea materială, încă sunt eludate și jignite drepturile cetățenești. Din comună și până la alegerea reprezentanților și acolo conducerea alegerei e pusă în mâna puterei care tot ea are și supravegherea și puterea armată care ar trebui să dea putința ca cetățenii alegători să-și poată da în mod liber votul, această putere se folosește în multe locri tocmai pentru a împedeca poporul de a-și alege reprezentanții săi.

Vedem dar că de sus și până jos constituționalismul în țara noastră e numai o poreclă, o simplă mască și ca cetățeni această stare noi nu o putem mai mult suferi și e lipsă ca să se schimbe odată rânduiala aceasta și să se deie cetățenilor și popoarelor drepturile ce li-se cuvin și aceasta numai și numai prin schimbarea dreptului de alegere, prin reforma electorală se poate ajunge. Așa zic cei mai mulți și chiar și cei chemați de guvern și cari susțin partidul dela guvern, dar mai ales cei din celelalte partide, numai că aceia așa vor ca să se croiască ca și atunci să fie asigurată supremația și puterea unui singur popor și unui singur neam. Noi însă avem acea credință că popoarele atunci când vor ajunge la acest drept, de bună seamă cumcă ele se vor înfrăți în fața trecutului care au fost pentru ei răpirea dreptului și apăsare. Această credință o avem și de această credință fiind, nu cerem dreptatea numai pentru noi, ci pentru toți cetățenii și toate popoarele. (Așa e!)

Și acum, care soartă o avem noi astăzi ca români?

De bună seamă că precum în ceeace privește drepturile cetățenești soarta e rea și de nesuferit, apoi ca români soarta noastră este și mai grea. In loc ca din partea stăpânitorilor să se arate dragostea cuvenită ca prin ea să se închege toate popoarele într'un mănunchiu tare, care să nu poată fi înfrânt, în loc de dragoste e vrajbă și ură pe acestea le sădesc în inimile neamurilor și popoarelor și în deosebire în inima noastră a românilor. Ceeace ar trebui să se socotească ca virtute că ții la ființa ta și la neamul tău, aceea ni-se socotește nouă de păcat și pentrucă ținem la credința și la limba noastră, ne socotesc ca pe niște vrăjmași și ne dușmănesc și mai vârtos țintesc către limba noastră națională pentrucă aceea e criteriul, e ființa adevărată a unui popor,

O zic și ei, dar am zis-o noi mai înainte decât ei. Și dacă și ei o zic și noi o zicem, atunci lucrul cel mai firesc ar fi ca dupăce țara aceasta stă din mai multe popoare și numai așa va putea viețui dacă tuturor popoarelor li-se cinstește dreptul acesta al limbei. Și că noi ținem la ea e criteriul nostru, că noi socotim ființa noastră națională încorporarea în limbă. Apoi iată: aici sunt îndreptate toate săgețile, ca limba aceasta să amuțească să piară dar să piară și poporul românesc. (Niciodată!) Dar aceasta este cu neputință și ei nu voiesc să o vadă orbiți de trufia de a se ridica peste noi. Ar trebui să o vadă din desvoltarea istorică că nu s'a atins în curs de mii de ani nimeni de limba popoarelor. Au încercat să se atingă de credință și tocmai prin limbă cu o mie de ani mai înainte, când vieața noastră se manifesta prin credință, prin cărți de credință au încercat să vâre învățături străine de

---

muzicale, ca acestea să ajungă la un nivel mai ridicat.

Intr'o conferință ținută în Brașov**), în anul acesta, am pledat pentru ținerea conferințelor sistematice, cu lecturi din autorii dramatici interpelate în decursul conferinței.

Firește, programul acesta se poate duce în îndeplinire mai cu seamă în orașele noastre, până când la sate ne vom lăsa conduși de alte criterii, decât acelea, cari le avem la aranjarea seratelor literare din orașe.

Alt repertoriu, dacă nu în întregime, cel puțin *parțial altul*, se recere după părerea mea în orașele noastre.

(Sfârșitul în numărul viitor.)

**) S'a publicat în „Luceafărul", 1911, în numărul triplu.

Univ. med.
dr. VICTOR GRAUR
medic școlar calificat, profesor de gimnastică institut de dentistică.
Arad, Andrássy-tér Nr. 22.
Etagiul I., în fața pal. administrativ (comit.)

credinţa noastră dar n'au putut căci s'au frânt de tăria care zace în sufletul poporului românesc.

După ce s'au deslegat iobăgia, atunci când iară s'a zis că statul este un stat de drept, viaţa constituţională a început a se arăta. Prea bunul nostru împărat şi rege (Trăiască) socotind ca un bun părinte că toţi îi sunt fii fără deosebire de popoare şi asemenea îi zac la inima lui, cu înţelepţii ţărei de pe atunci au adus legea de egală îndreptăţire pentru toate popoarele, toţi înaintea legei să fie asemenea, fiecare popor să înveţe în limba mamei sale, în limba naţională, la judecăţi să fie ascultaţi şi judecaţi în limba lor, Şi iată, 10 ani de zile până în 79 s'au socotit această lege. Atunci or păşit guvernul cu introducerea limbei maghiare ca limbă de propunere în şcoli cu numai câte două ore. De aici a început răul, şi în loc de a-l lua în seamă şi a-l stârpi au lăsat ca acest rău să prindă rădăcini tot mai tari şi guvernele cari au urmat unul după altul au adus legi ca limba aceasta să câştige câmp tot mai larg, ba acum, prin legea cea mai nouă a şcoalelor, nu mai e cu putinţă pe terenul nostru cultural de a ne mai putea lumina.

Această pornire vrăşmaşă cu deosebire în aceste părţi ale ţărei noastre se simţesc şi în comitatul Hunedoarei unde, după cum s'a zis, neamul nostru a dat familii de domnitori ai Ungariei cari cu vitejia lor au mântuit ţara de stăpânirea turcilor şi au câştigat nume mare şi în afară. Bunurile ce cu jertfe mari le ţinem, astăzi ni se iau ca să ne întunece şi să ne piardă. In faţa acestor porniri, noi avem să ne folosim de acele arme cu cari să putem zădărnici loviturile de moarte ce sunt îndreptate în potriva noastră ca neam. Şi cum am putea face aceasta?

Căutând ca şi mai departe să ţinem la limba noastră dulce şi frumoasă. Dacă ne vor împedeca, ca prin şcoli să o facem, o facem noi în societate şi dacă şi aici ar veni să ne pună pedici, ca şi cei d'întâi buni creştini în crăpăturile munţilor şi stâncilor pe cari le vom despica om ridica altar limbei noastre. (Trăiască). Dar în faţa acestei mari duşmănii noi numai aşa ne putem împotrivi: dacă una vom fi, dacă acţiunea noastră va fi unitară căci unirea e puterea.

Poate veţi fi auzit, cei mai tineri şi cei mai de vârstă, dacă veţi fi luat parte la examene, despre testamentul ce l-a lăsat un părinte român de ai noştri: când a văzut, că i-s'a apropiat moartea, a chemat pe cei trei fii ai lui la patul său de moarte şi le-a pus înainte un mănunchiu de vărguţe, de nuiele şi le-au dat la fiecare pe rând să-l frângă.

Fiecare s'a încercat cu puterea toată şi nu l-au putut frânge.

Atunci bătrânul a scos una din rămurele şi a dat-o celui mai mare din fii şi a putut-o rupe cu înlesnire tot aşa a făcut şi cei mai mici cu nuielele. Atunci le-a zis tatăl: vedeţi, trăind voi în unire veţi fi pururea în stare să daţi piept şi cu mii. (Trăiască). Fraţii iartă unii altora. (Trăiască), pentrucă tocmai fiind fraţi, dacă numai puţin îl jigneşte inima lui frăţească, se supără şi se mâhneşte, dar iartă fratele bun fratelui celui care l-a jignit.

Să fim dar toţi fraţi buni, dacă ne-am jignit să ne iertăm unul pe altul, căci dragostea toate le iartă. Apoi, inbiţilor, să ţinem la credinţă şi de când ne ridicăm din pat, când ne punem la mâncare până ne culcăm, după bunul obicei al părinţilor noştri, să zicem totdeauna Tatăl Nostru. Să rămânem în credinţa unui puternic Dumnezeu care şi în trecut ne-a ascultat rugăciunea şi ne-a mântuit. Dar pe lângă credinţă să ţinem la limbă şi a doua rugăciune să ne fie după Tatăl nostru cântul de laudă al limbei: „Mult e dulce şi frumoasă limba ce o vorbim, altă limbă mai frumoasă ca ea nu găsim. (Trăiască).

Românaşul o iubeşte cu sufletul său, vorbiţi, scrieţi româneşte pentru Dumnezeu!" Apoi, iubiţilor, cu tăric să lucraţi în credinţa puterii noastre de vieaţă românească. Să ne aducem aminte şi de acele vremuri întunecoase, cari au trecut peste neamul nostru şi iarăşi să recităm ca o a treia rugare: „Veacuri triste întunecoase peste capu-mi au trecut." (Trăiască).

Dacă astfel vom ţinea la credinţa şi la limba noastră, dacă astfel ne vom ruga şi ne vor urma şi tovareşele noastre, mamele române în aceste rugăciuni ale noastre, atunci cu adevărat viitor de aur, ţara noastră va avea şi să nu ne pierdem nădejdea, căci cât timp români vom fi, nicicând noi nu vom peri. (Trăiască).

CORESPONDENŢE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Impăcarea dintre cehi şi germani. Opinia publică din Austria duşmană maghiarilor.

Viena, 30 august.

Privirile tuturora sunt îndreptate spre principele Thun, care şi-a propus greaua misiune de a înfăptui împăcarea dintre cehi şi germani. Tratativele se vor începe în septemvrie. Intrebarea este numai că oare îi va succede regentului să înlăture prăpastia, care desparte de atâţia ani aceste naţionalităţi ori că va avea şi el parte de acel eşec al multor antecesori ai săi. Fapt este că tratativele de acum se încep cu mare aparat şi se vor continua sub supraveghierea prim ministrului Gautsch şi chiar a monarhului. Spre scopul acesta Thun a conferat deja de mai multeori cu baronul Gautsch şi a elaborat un plan detailat, care să fie prezentat şi Majestăţii Sale spre aprobare. Sunt multe momente, cari vor îngreuna mult tratativele, cu toate acestea majoritatea politicianilor cred în succesul lor.

Speranţele lor sunt legate de personalitatea lui Thun, care dela început deja era privit de regentul împăciuitor.

Prinţul Thun cunoaşte bine toate iţele raporturilor dintre cele două naţiuni şi are mare trecere atât într'o parte cât şi în cealaltă. Stările financiere din Boemia sunt atât de dărăpănate, încât toată administraţia a devenit deja aproape imposibilă.

Este ştiut, că diurnele deputaţilor din dieta provincială n'au mai putut fi plătite iar regularea salarelor învăţătoreşti a trebuit tot amânată. Cauza a fost ţinuta germanilor din Boemia, cari au stânjenit orice activitate a dietei provinciale şi au promis, că vor continua cu ţinuta lor pânăce nu li se vor împlini toate pretenţiunile lor naţionale.

Natural este lucru foarte greu între atâtea greutăţi complicate să afli un mod norocos de rezolvire şi dela principele Thun se aşteaptă multă înţelepciune şi tactică, dacă nu vrea să eşueze toată acţiunea lui. Caracteristic este, că între astfel de împrejurări se lansează ştiri, cari prezintă toată vieaţa politică din Austria de o jucărie, ştiri, cari la nici un caz nu vor influinţa în mod binefăcător tratativele. Astfel se svoneşte, că Thun numai sub acea condiţie va putea câştiga pe cehi, dacă va exopera punerea în vigoare a rescriptului regal de acum patruzeci de ani, rescript, care recunoaşte independenţa regatului boem şi pune în perspectivă chiar şi depunerea jurământului de încoronare. Sub aceste condiţii, pe cari le-ar fi promis Thun cehilor, se va face împăcarea.

Nu mai încape nici o îndoială, că aceste svonuri sunt neserioase şi n'au altă menire, decât să întărâte pe germani.

Este de mirat însă, că bărbaţii de stat n'au curajul să se apuce de o revizie radicală a constituţiei, să aşeze toată organizaţia pe temeliile organizaţiei autonomiilor naţionale?

Nici odată nu se concepe ceva mare, ci se face numai o simplă muncă de cârpaci.

Contele Khuen a avut în Austria un renume destul de stabilit despre talentul său fin de bărbat de stat.

Durere însă, că cu încetul şi-a stricat el însuş această faimă. Dar nici odată n'a dat dovadă atât de aclatantă despre inferioritatea lui, ca şi în afacerea importului de carne din Argentina.

După căderea regimului coaliţionist s'a pornit în Austria un curent de împrietenire cu Ungaria, căci se credea, că partidul muncei naţionale cu noul ei guvern va stârpi pentru veci orice pornire antiaustriacă din Ungaria. In preţul acesteia însă trebue abandonată în Austria politica antimaghiară inaugurată de Lueger şi trebuesc evitate orice acţiuni, cari pot avea aparenţa, că sunt ingerinţe în afacerile interne ale Ungariei.

Şi politicianii austriaci s'au ţinut de cuvânt, de un timp încoace au tradat cea mai mare indiferenţă faţă de chestiile din Ungaria. Dar sosirea vaporului cu carne din Argentina şi ţinuta de protest a guvernului maghiar au mişcat în curând şi pe cei mai flegmatici şi le-a dat să înţeleagă că în Ungaria cât de mult se preţueşte un gest prevenitor venit din Austria. Obstrucţia tecnică, ce se face de atâta timp proiectelor militare precum şi ţinuta indiferentă a guvernului, care nu arată nici o intenţie de a înlătura obstrucţia şi a isprăvi odată cu legile militare, întăresc tot mai mult evidenţa acelora, cari susţin la un pact ascuns între opoziţie şi guvern. Maghiarii nu sunt aplicaţi să voteze proiectele militare şi opoziţia săvârşeşte azi o muncă care place în mare măsură şi celor din partidul guvernamental. Aceasta e credinţa în Austria.

Austriacus.

DIN ANGLIA

CRONICA LONDREI

Greva generală a lucrătorilor dela căile ferate.

Agitaţia grevistă urmată în ultimul timp în Anglia a culminat în greva generală a lucrătorilor dela căile ferate care a ţinut timp de 51 de ore (de Joi 17 cor. — Sâmbătă 19 cor.) paralisând vieaţa economică a întregei ţări.

Neînţelegerile dintre Societăţile de exploatare a căilor ferate şi lucrătorii lor au luat un caracter grav în preajma anului 1907, când numai prin adoptarea actului de împăciuire prin care ambele părţi se obligau a supune disputele lor unui consiliu de împăciuire sub prezidenţia arbitrală a unui delecat al ministrului de industrie, s'a prevenit marea grevă ce se proectase. Dar acest act nu pare să fi satisfăcut pe lucrători, căci pe lângă unele neajunsuri inocente lui, nici nu s'a aplicat în spiritul lui şi cu toate reclamaţiunile repetate ale sindicatelor, guvernul n'a luat măsuri de îndreptare. In însăşi actul de împăciuire, rezidă *impulsul imediat* al grevei c. feriştilor. După 24 ore termen, invitarea sindicatelor de a trata direct cu societăţile de exploatare a căilor ferate, fiind refuzată, greva generală a fost declarată.

Cauzele ei sunt faptul, că salariile lucrătorilor au rămas în ultimii 5 ani aceleaşi pe când preţurile alimentelor s'au urcat continuu, astfel că traiul lor s'a îngreuiat. Pe lângă aceasta prea număroasele ore de muncă le-au sleit puterile.

Se presupune că societăţile de exploatare a căilor ferate au tratat astfel pe lucrătorii lor, din cauză că agitându-se chestiunea naţionalizărei căilor ferate de către Stat, interesul lor era să arate în fiecare an dividende cât mai mari, ca să obţină o sumă cât mai mare în cazul unei expropieri. Aceasta le-a mânat la staţionarea nivelului salariului, într'un timp când expansiunea vieţei economice implica ridicarea lui fără a micşora venitul acţionarilor.

200.000 de lucrători au fost în grevă.

In preziua grevei primul ministru Asquith a propus instituirea unei comisii regale spre a cerceta modul în care a fost aplicat actul de împăcare din 1907 şi lacunele lui precum şi modalitatea de a apropia reprezentanţii societăţilor de exploatare a căilor ferate şi acei ai lucrătorilor, spre a se ajunge la o împăcare. Societăţile au primit propunerea dar sindicatele au refuzat-o, ştiind trăgăneala inerentă a lucrărilor unei astfel de comisiuni.

Guvernul se afla într'o grea cumpănă. Trebuia să se asigure procurarea alimentelor unei întregi populaţiuni, fără a se desfiinţa dreptul de grevă al păturei muncitoare. Trupele inzestrate cu cartuşiere de răsboi, au fost chemate sub drapel şi repartizate sub comanda generalilor spre a păzi liniile şi a asigura un serviciu restrâns al trenurilor. S'a părut că s'a adoptat politica lui Briand, o politică care a succes în Franţa a zdrobi o grevă, dar a fost fatală continuărei politicei cabinetului Briand. Aceasta era situaţia Joia. Greviştii îşi formaseră o părere foarte nefavorabilă guvernului şi greva apăru mult mai serioasă decât s'a părut după prevederile optimiste ale directorilor societăţilor, cari persistau în refuzul lor de a se întâlni cu reprezentanţii greviştilor spre a cădea de acord. In acest timp, partidul muncei prin fruntaşul său Ramsay Mac Donald provoca o discuţiune în parlament, în cursul căreia ministrul de finanţe Lloid George, ţinu o cuvântare de împăcăciune a cărei spirit conduse la reluarea tratativelor de împăcare. Şi cu toate că parlamentul trebuia să-şi sfârşiască sesiunea în acea zi, ea fu prelungită după o vacanţă de trei zile. Vineri după amiază s'au preparat bazele împăcărei. Sâmbătă dimineaţă însă a atins punctul

culminant. Deşi se stabilise schiţa unui acord. societăţile de exploatare a căilor ferate refuzau de a se întâlni cu reprezentanţii greviştilor de a trata. Era momentul când guvernul se afla în faţa dezastroaselor şi incalculabilelor rezultate ale politicei de represiune. Toţi soldaţii erau de pază, rezervele aveau să fie chemate. Toamna avea să urmeze... zilele guvernului, a cărui popularitate era să scadă în momentul primei vărsări de sânge.

Guvernul schimbă poziţiunea pe dată. Se trimise un ultimatum societăţilor, să admită a trata cu greviştii şi ele capitulară. In faţa reprezentanţilor muncei, directorii societăţilor admiseră următoarele puncte de împăcare: 1) Ii admiseră a se supune decisiei comisiunei regale, în ceeace priveşte recunoaşterea sindicatelor în viitor. 2) Toţi greviştii să fie reintegraţi la posturile lor şi doleanţele lor să fie considerate de consiliile de împăcăciune.

Desigur că vestea salvelor, cari au ucis cinci grevişti la Llanelly a grăbit acest rezultat... Cine avea să răspundă pentru viaţa altora, care era la marginea ascuţişului săbiei, dacă ar mai fi continuat greva numai câteva zile!...

Comisiunea a fost numită. Ea se compune din doi delegaţi ai muncei, doi ai capitalului, sub preşedinţia venerabilului David Harrel.

Ea va continua o lună de zile şi desigur că investigaţiile ei vor aduce lumina asupra întregei probleme a căilor ferate engleze şi asupra cauzelor grevei în specie.

Guvernul a fost atacat în parlament de către partidul muncii, de a fi dat ţara pe mânile armatei fără a fi declarat legea marţială în putere, călcând astfel constituţia. Răspunsul ministrului de interne Churchil, este că era datoria guvernului de a apăra publicul ameninţat de a pieri de foame şi fără a fi distrus dreptul de grevă s'a reuşit la aceasta în scurt timp. Este fără îndoială mult adevăr în apărarea aceasta, căci numai datorită tacticei guvernului şi 'n special al lui Lloyd George, s'a reuşit a se ajunge la o aplanare a acestui conflict. Cât priveşte acţiunea militară, ea va fi supusă unei anchete şi orice act ilegal se va pedepsi, căci în această ţară orice act este supus judecăţii publice şi nu se trece cu vederea, căci orice cetăţian are dreptul de a da judecăţii pe făptuitorul unei ilegalităţi în exerciţiul funcţiunei sale publice.

Desigur, că împăcarea de astăzi este provizorie, că deci trebue a se înlătura cauzele grevei — condiţiile de muncă şi salariu între cari recunoaşterea sindicatelor de către societăţile de exploatare a căilor ferate joacă un rol foarte mare. Pentru aceasta va trebui să se îmbunătăţească mecanismul consiliilor de împăcare şi arbitraj.

Despre celece vor urma se va relata la timp.

V. Britanicus.

DIN BUCOVINA

Şcolile noastre secundare: Elevii şi profesorii. Plângerile românilor din Canada. — Şezători literare.

Şcoala e un factor însemnat în desvoltarea unui popor. Cu cât mai mare silinţă îşi dă un neam să-şi împodobească sufletul cu diferite cunoştinţi necesare, cu atât mai puternic devine el din zi în zi şi e în stare să susţie concurenţa altor neamuri conlocuitoare. „Ai carte, ai parte"...

In privinţa şcolară am înregistrat noi Bucovinenii totdeauna mari neajunsuri. Şi fiind această o chestie vitală pentru existenţa noastră, ca naţie în Ţara fagilor românească la 1777 — şi poliglotă la 1911 ne vom ocupa şi în coloanele acestui ziar răspândit despre starea şcolilor, ţinând de datoria noastră să informăm Românii de pretutindeni despre aceste împrejurări vitrige.

In şcolile noastre secundare avem prea puţini elevi, dar şi prea puţini profesori români. Chiar şi la liceele aşa numite româneşti sunt aplicaţi o mulţime de profesori ovrei!? Vom aduce câteva date statistice, cari vor întări cele susţinute. In total avem la 5 şcoli secundare (Cernăuţi liceul I. III şi şcoala reală gr. or. Rădăuţi, Suceava) 1057 elevi români, iar profesori români la toate şcolile secundare 89 dintre 315. (Datele statistice lipsesc încă din Gurahumorului, Câmpulung, Şireteiu şi Strojineţ. N. A). Proporţional nu avem numărul, care ni se cuvine după dreptate. Ovreii sunt neamul predominant în Bucovina?! Iar tu frumoasă Bucovină... ajuns-ai roabă şi cadână pe mâni murdare de Jidan... Da, da Eminescule! Ce adevărate sunt cuvintele tale.

Mai trist stăm însă cu şcolile de meserii şi comerciu, unde n'avem nici un profesor român şi numai 11 elevi români. 11 comercianţi români în viitor. Dar ovrei vr-o câteva sute. Comerciul şi meseriile vor fi şi pe viitor în mânile străinilor! Lucru fără succes!

Puterile noastre trebuesc concentrate! Ovreii ne-au întrecut, dar să nu ne întreacă rutenii. Aminte să ne fie, că trăim pe pământul lui Ştefen cel Mare.

*

Scrisorile pline de amar şi de durere, trimise dela românii pribegiţi prin America se tot îndesesc. Nu trece septămână şi te trezeşti cu epistole publicate prin gazete, în cari plâng cei plecaţi prin plaiurile frumoase, munţii fantastici, văile încântătoare, codrii verzi şi izvoarele limpezi, pe cari le-au părăsit.

Sufletul li-se umple de dureri, când se văd în mijlocul străinilor, cari nu le cunosc limba şi-i maltratează grozav.

In ultimul număr din „Foaia Poporului" o lungă scrisoare dela lucrătorul la minele de argint în Cobalt (Canada) Grigori Capră. Dânsul îndeamnă pe fraţii săi din Bucovina să grijească de puţinul lor avut şi să nu gândească tot la Canada. Pe larg arată el, că câte greutăţi şi neajunsuri ai de luptat, până ce te vezi în Canada.

Dar până ce afli lucru, mori de foame.

„Fie pânea cât de rea, tot mai bine 'n ţara mea..."

*

Societatea corală „Nicu Gane" din Fălticeni, a cărei preşedinte e distinsul scriitor Mihail Sadoveanu va aranja în primele zile ale lui septemvrie mai multe şezători literare în oraşele Bucovinei. Programa bine alcătuită, participarea mai multor distinşi scriitori din Regat în frunte cu d. M. Sadoveanu, ne dă multe dorinţi. Vom mai reveni ocazional.

Niţă Delacarpaţi.

INFORMAŢIUNI

Arad, 1 septemvrie 1911.

Mersul vremei

Institutul meteorologic anunţă vreme mai senină iar noaptea răcoare.

Prognostic telegrafic: vreme uscată, moale.

Temperatura la amiazi a fost de 19·2 C.

—

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe octomvre	Cor.	11·72
Grâu pe aprilie 1912	„	11·97
Secară pe octomvre	„	·—
Secară pe aprilie	„	10·18
Cucuruz pe septemvre	„	8·24
Cucuruz pe maiu 1912	„	·—
Ovăs pe octomvre	„	9·16

—

De-ale noastre.

Rugăciune rostită de Ex. Sa d. mitropolit *dr. Victor Mihalyi*, în catedrala din Blaj la serviciul divin săvârşit cu ocaziunea încheierei festivităţilor:

Mulţumim ţie Doamne iubitorule de oameni, împăratului veacurilor şi dătătorului de bunătăţi celui ce ai stricat păretele din mijloc al duşmăniei şi ai dat pace genului omenesc, celui ce şi acum ai dăruit pace servilor tăi. Inrădăcinează întrânşii frica ta şi întăreşte iubirea unuia spre altul. Stânge toată cearta. Ia dintre dânşii toate sminteleie de împărechere. Că tu eşti pacea noastră şi ţie se cuvine mărire, etc.

Gheorghe Stănescu. Elev la Academia de belearte din Viena, Gheorghe Stănescu s'a prezentat la expoziţia aranjată de profesori din lucrările produse sub conducerea lor, cu opere, care ar fi făcut fală unui artist recunoscut şi care au fost numărate de recensenţi între cele mai bune ce s'au văzut aci în anii din urmă. D. Stănescu a expus trei lucrări în ipsos şi un bust în lemn, şi acesta e primul caz, că se prezintă la asemenea prilej producte executate drept în materie. Indeosebi bustul — *„Tip de femee bătrână"* — s'a remarcat admirabil şi a dovedit, pe lângă măestrie desăvârşită în sculptarea lemnului, o profundă pricepere de artist dela care se pot aştepta creaţiuni preţioase. Va termina la anul viitor, şi profesorul său socoteşte să aranjeze atunci o expoziţie specială din operele sale, în Viena.

Originar din Râmnicu-Sărat, absolvent al şcoalei de meserii din Bucureşti, G. Stănescu s'a distins cu ocaziunea unor lucrări în lemn, făcute la Castelul Peleş; Maiestatea Sa Regina i-a observat talentul, şi ajutându-l, ca să se poată înscrie la Academia de belearte din Viena, i-a deschis prin generositatea sa calea, fără care acest talent de artist ar fi rămas, ca atâtea altele la noi, necunoscut şi neexploatat.

Statul român desigur va da tot sprijinul acestui tânăr harnic, modest şi silitor, a cărui pasiune pentru arta românească n'o întrece, decât talentul său, destinat a face cinste neamului nostru.

C. N.

La mormântul lui Bunea. In decursul celor trei zile de serbări a avut loc un adevărat pelerinagiu la *mormântul neuitatului dr. Bunea.* Luni dimineaţa a fost vizitat mormântul şi de d-na şi d. N. Iorga, cari îngenunchind în faţa mormântului şi sărutând între lacrimi crucea sepulcrală, au depus pe mormânt o admirabilă jerbă de flori. Emoţiunea, pe care a produs-o în sufletele celor de faţă acest act de pietate a d-nei şi d-lui Iorga, faţă de fericitul Bunea, nu se poate descrie.

Cununie. D. *dr. Iustin Cl. Iuga* şi d-şoara *Marioara I. Lupan* îşi vor serba cununia religioasă duminecă în 3 septemvrie n. în biserica s. Nicolae din Braşov. Sincere felicitări.

Inştiinţare. Fiecare participant la adunarea generală a învăţătorilor conf. gr. or. rom. din diecesa Caransebeşului, ce se va ţinea în Băile Erculane la 10 sept. n. a. c. şi doreşte a lua masă comună, să binevoiască a se însinua până vineri seara în 8 sept. la Iacob Şerbescu, Herkulesfürdö Vila „Dora". Preţul de persoană 2 cor.

Băile Erculane, la 31 aug. 1911.

Traian Henţu
prezident.

Fundaţiunea Gozsdu. *Reprezentanţa fundaţiunei Gozsdu şi-a început şedinţele miercuri la orele 10, în Sibiiu, sub prezidenţia Excelenţiei Sale a arhiepiscopului şi mitropolitului* Ioan Meţianu.

Reprezentanţa comunală din Fibiş încă în anul 1909, — la propunerea subscrisului — a adus un decis, prin care a fost hotărât cu unanimitatea voturilor închiderea birturilor pe zilele de dumineci şi sărbători. Acest decis salutar a fost aprobat şi din partea comitatului.

Birtaşii — mai bine zis lipitorile satului — însă, văzându-se scurtaţi, au insinuat apelată la ministrul de interne; cerând nimicirea decisului adus şi aprobat. Treaba a rămas baltă. Ministrul şi până azi tace!

Reprezentanţa comunală, în şedinţa sa ţinută la 29 august st. n. din nou a hotărât închiderea birturilor pe zilele de dumineci — la propunerea subscrisului. — Dar spre cea mai mare indignare a oamenilor de bine, s'a aflat între noi unul, care n'a fost de o părere cu cei mulţi.

Acest decis din nou s'a înaintat spre abrobare forurilor competente şi suntem siguri, că va fi aprobat.

Oare ministrul de interne va procede şi în cazul de faţă, ca în trecut? Oare nu va căuta a aprecia bunele noastre intenţii, de cari am fost

conduşi atunci, când am adus acest decis salutar? *Iosif Popa*, învăţător, membru în reprezentanţa comunală.

Din patrie.

Moştenitorul Turciei la Budapesta. Principele moştenitor al Turciei Iussuf Izedin în trecere spre Germania a sosit alaltăieri la Budapesta la orele 1.25 după prânz şi a fost salutat în gară de către consulul otoman. In urmă s'a dus cu suita sa în trăsuri la insula Margareta unde a luat dejunul. După o preumblare mai lungă în trăsuri, principele şi-a urmat călătoria spre Berlin unde a sosit eri cu trenul la patru. La gara din Friedrichstrasse l-a întâmpinat împăratul Wilhelm II însuşi, însoţit de către cancelarul imperial Kiderlen-Waechter şi întreg statul major al armatei germane.

Prinţul a promis că la întoarcere va petrece câteva zile la Budapesta.

Fericirea nepoţilor lui Bendeguz va fi deci perfectă.

Incendiu cu moarte de om. Din Radnanouă ni-se scrie: O dovadă că beţia e cauza celor mai multe rele e şi întâmplarea următoare: Martian Ureche cu soţia sa din Ilva-mare au venit în 28 l. c. pe înserate la hotelul comunal din loc. In casă aşezată pe deal cam departe de hotel au încuiat un băiat de 5 ani. Casa era în apropierea nemijlocită a şurei şi a grajdului.

Când Martian Ureche şi soţia sa îşi petreceau mai bine, deodată se răspândeşte vestea că căsuţa lor e în flacări. Ingrămădiţi grăbiră acasă dar până ce au ajuns la faţa locului toate erau prefăcute în cenuşă.

Paguba e cu atât mai ireparabilă, că băiatul închis a căzut victimă mistuitoarei văpăi.

Goană în contra unui hoţ. E împlinit anul de când jandarmeria din întreaga ţară a bătut urmele periculosului tâlhar Antoniu Ruzsai, arestându-l însfârşit după o goană înverşunată de săptămâni de zile. Meritul arestărei acestui notoric locuitor al penitenciarelor a fost al detectivului budapestan, Sárközy, care încassă fericit mica de coroane, preţul capului acestui delincvent.

Inchis odată, pe Ruzsai îl preocupa necontenit gândul scăpării. In mai multe rânduri încercă să deserteze din închisoarea tribunalului din Kassa, dar vigilenţa poliţiei i-a nimicit mereu planurile.

Fireşte după câteva încercări neizbutite a fost supraveghiat şi mai mult. Totuşi în zilele din urmă a reuşit să-şi câştige chei false, cu ajutorul cărora ieri a dezertat din închisoare.

Toate sforţările poliţiei, pârcălabilor şi a jandarmeriei au suferit naufragiu faţă de isteţimea hoţului plătit.

Urmărirea se face cu mare aparat şi asemănător unei goane extravagante, înscenată anume pentru a o eterniza pe un feliu de cinematograf. Totuş Ruzsai a ştiut totdeauna să se smulgă din inelul cutropit al depozitarilor forţei publice, făcându-se nevăzut de câte-ori era în cel mai mare pericol.

Goană sălbatică continuă, cu foarte puţine şanse de izbândă.

Dela fraţi.

Aniversarea luptei dela Călugăreni. In 4 septembrie la Călugăreni vor avea loc mari serbări cu ocazia aniversărei de 318 ani dela marea bătălie câştigată de Mihai Viteazul asupra turcilor.

Serbarea soc. „Impăratul Traian". Societatea de binefacere şi mariaj „Impăratul Traian", va da duminică 21 cor. o serbare în grădina Cişmigiu, în Bucureşti, în folosul înzestrărei fetelor sărmane şi ajutorul infirmilor.

Serbarea va începe la orele 2 p. m. şi va dura până la 1 noaptea. Vor fi jocuri naţionale, două muzici; iar o orchestră de lăutari îmbrăcaţi în costume naţionale va cânta diferite arii.

Seara vor fi jocuri de artificii — o nuntă ţărănească izi va face intrarea în grădină la ora 4 p. m. Produsul serbări va fi destinat înzestrărei fetelor şi pentru infirmii societăţii.

Un călugăr pungaş. Din Bucureşti se anunţă că sergentul major Marin Bratu, liberându-se din armată concepu ideia să jefuiască mănăstirile.

In acest scop el se prefăcu că vrea să se călugărească şi intră la mănăstirea Cernica.

Aci planul mai mult sau mai puţin îi isbuti, de oarece în scurt timp fu considerat ca frate astfel că putu să opereze în linişte.

La început fură ce putu dela ceilalţi călugări însă norocul ajutându-l n'a fost prins.

Nemulţumit numai cu atât el încercă să dea o lovitură spărgând chilia mănăstirei şi după ce luă câteva sute de lei se făcu nevăzut.

Autorităţile fiind avizate dibaciul hoţ fu arestat.

Marile serbări din parcul Carol I Bucureşti (Filaret). Activitatea intensă cu care se lucrează de atâta timp pentru marile serbări populare ale Ligei Culturale din zilele de 28, 29 şi 30 aug. le-a asigurat încă de mult cel mai strălucit succes. N'au fost altă dată atari serbări pentru care publicul din toată ţara, dela oraşe şi dela sate, să depue atâta interes, să le urmărească cu atâta nerăbdare.

Şi în adevăr că avantagiile excepţionale de călătorie cu **reducerea generală de 75 procente** l-a dus şi întors pe toate liniile C. F. R. de ori unde până la Bucureşti este un lucru atât de rar, încât nu ştim cine nu va căuta să profite de acest prilej pentru a veni la Bucureşti şi la serbările „Ligei".

Şeapte zile se va călători cu această *reducere de 75 procente*: Pentru dus dela 26—30 august, iar pentru întors dela 20 aug. — 1 sept. incusiv. Reducerea e acordată pentru toate trenurile şi pentru toate clasele.

Zilnic sosesc cereri de câte 20—30 bilete de legitimaţie din comunele rurale. Inştiinţăm prin aceasta pe onor. public că nu se face călătoria cu cărţi de legitimaţie individuale. Ar fi şi imposibil de satisfăcut toate cererile. Oricine merge în zilele amintite (26—30 august) la gară şi cere bilet de tren pentru Bucureşti pentru serbările Ligei, va căpăta biletul cu reducerea de 75 proc. Ca legitimaţie pentru dus vor servi biletele loteriei Ligei care se iau dela cassa fiecărei gări deodată cu biletul de tren. In cazul când la vre-o gară se vor termina biletele de loterie, se vor lua dela staţiunea următoare.

La înapoere se vor prezenta biletele de întrare la serbări care se dau gratuit, participanţii primind un bilet de loterie în schimbul plăţei à 1 leu. Deci toţi cei ce iau parte la aceste grandioase serbări au şi şansele unuia din cele 773 câştiguri în valoare de 65.000 lei din loteria Ligei. Tragerea I este la 21 noemvrie iar a II în mai viitor. Biletele sunt valabile la ambele tragere.

Acestea toate împreună cu bogatul program al serbărilor au contribuit ca toţi să aştepte serbările Ligei cu o nerăbdare destul de explicabilă de altfel.

Din străinătate.

Un arsenal atacat de briganzi. Tâlharii au atacat în noaptea de 16 august v. arsenalul de construcţiuni din Kertei; soldaţii au tras focuri la cari tâlharii au răspuns cu focuri de revolver. Sunt mulţi răniţi. O parte dintre briganzi au fugit pe mare în luntri. 15 au fost arestaţi.

Zvonurile asupra abzicerei regelui Serbiei. *Mai multe ziare sârbeşti au înregistrat zvonul, că regele Petru va abdica. Acest zvon este în legătură cu faptul că avocatul Aca Novacovici, unul din principalii conjuraţi, a hotărât a publica povestea regicidului.*

Novacovici susţine că nu urmăreşte nici un scop politic şi că vrea numai — încă în viaţă fiind, să restabilească adevărul asupra conjuraţiei, de care pe nedrept e făcut răspunzător.

Svonurile despre o pretinsă abdicare a regelui, publicate de unele ziare sârbeşti, sunt declarate de către locurile competente ca invenţiuni nesăbnite şi lipsite de orice temeiu.

Ziarul „Sabah" din Constantinopol vorbind despre cuvântările dela Sinaia, relevă importanţa acestui eveniment şi pune în relief tonul lor paşnic. Acest articol se încheie spunând că toate cabinetele europene trebuie să fie recunoscătoare României şi Turciei de prietenia lor strânsă, care asigură pacea în Balcani.

Ciocnire la graniţa austro-turcă. Ştiri oficiale anunţă, că la graniţa austro-turcă a avut loc o ciocnire între trupele de graniţă şi jandarmii austriaci.

Din partea turcilor a căzut un caporal mort şi un soldat rănit. Lipsesc doui soldaţi.

Boicot impotriva duşmanilor. La Mistelbach, o localitate în Austria, creştin socialii au rămas, la alegerile ultime, în minoritate cu candidatul lor, fostul ministru dr. Geszmann, faţă de candidatul „liberal", dupăce partidul acestuia a împroşcat asupra d-rului Gessmann, şeful partidului creştin social, cele mai infame calomnii. Desgustat de felul sălbatec cum înţeleg lupta adersarii săi „liberali", Gessmann s'a retras din viaţă politică. Iar alegătorii săi au înţeles că după cele întâmplate ei nu mai pot avea nimic comun cu „liberalii" capabili de purtare atât de ruşinoasa, şi de atunci, nici un creştin nu intră în prăvălnia „liberală".

Fireşte, acuma iarăş aceştia ţipă că sunt nedreptăţiţi şi se plâng contra creştinilor din cauza boicotului, care îi doare rău. — Arma aceasta minunată ar putea fi aplicată şi în alte părţi.

O domnişoară provoacă la duel pe un ziarist. Din Paris se anunţă, că d-şoara Maria-Ly secretara societăţii pentru drepturile femeilor a publicat de curând un articol sub titul: „Trăiască Domnişoara!".

Un ziarist bătându-şi joc de acest articol, d-şoara Maria-Ly l-a provocat la duel numindu-şi ca martore pe cunoscutele agitatoare pentru dreptul electoral al femeilor d-şoarele Ana Leal şi Pugibil.

Ziaristul refuză ţi să duelul şi se aşteaptă cu mare încordare rezolvirea afacerei.

Afacere de spionaj. Mai multe ziare află din Kiel că vaporul de perscar danez Delphine a fost confiscat azi dimineaţă şi doi poliţişti au arestat pe proprietar şi doi englezi ce se aflau pe bordul său.

Arestaţii cari sunt acuzaţi de spionaj în timpul manevrelor flotei au fost supuşi unui lung interogatoriu.

Ei neagă acuzaţia ce li se aduce susţinând că făceau o călătorie de plăcere la Copenhaga.

După altă ştire vasul se află liber la Bollwer iar cei doi englezi sunt liberi a-şi căuta de drum.

Regele Angliei şi boala soţiei lui Mackdonald. Din Londra vine ştirea, că cunoscutul şef al socialiştilor Mackdonald, a cărui soţie este grav bolnavă a primit din partea regelui Gheorghe o telegramă prin care suveranul îşi exprimă regretul său şi speranţa, că va putea primi încurând ştiri favorabile asupra stării sănătăţii soţiei sale.

Excesele din Italia. Asupra excesele dela Verbicaro se dau amănuntele următoare:

Acţiunea energică a forţei publice a împiedecat ca incendiul să distrugă toată reşedinţa municipalităţii. Focul a distrus numai sala de consiliu şi cabinetul primarului. Au rămas neatinse biurourile secretariatului şi al stării civile.

Primarul pe care mulţimea voia să puie mâna, a fost scăpat şi condus cu escortă la cazarma carabinierilor.

Câţiva manifestanţi, întâlnid în împrejurimile cazarmei pe un funcţionar al municipalităţii, l-au ucis.

Mulţimea s'a îndreptat apoi spre piaţa din faţa cazarmei, cerând cu strigăte ameninţătoare liberarea unui ţăran arestat, ca răspunzător de uciderea amploiatului municipal. Forţa publică a împiedecat năvălirea în cazarmă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Se desminte moartea a doui agenţi ai „Crucei Roşii".

La Verticaro, unde populaţia s'a dedat ieri la grave excese contra agenţilor sanitari, însărcinaţi cu executarea măsurilor de combatere a holerei, — e azi liniște completă.

Mulţi dintre locuitori s'au refugiat în pădurile din împrejurimi luând cu ei şi pe bolnavii de holeră.

Ziariştii şi secretarul profesional. Se ştie, că „L'Illustration" a oferit un premiu de 10.000 mii de lei persoanei care îi va da vre-un indiciu asupra locului unde se află „Gioconda", tabloul furat de Luvru.

In această privinţă, d. Baschet, directorul marei reviste „L'Illustration", declară următoarele:

„Noi am primit o grămadă de scrisori relative la dispariţia „Giocondei". Unele sunt opera vre-unor păcălici sau a unor glumeţi de prost gust, altele indică urme foarte verosimile. Am primit o singură scrisoare, dela un anonim, care asigură, că e în posesiunea „Ciocondei" furată dela Luvru. Necunoscutul se declară gata să înapoieze capo-d'opera, dar ne cere să fie informat pe calea ziarului „Le Matin", că ne luăm angajamentul de onoarea să-l denunţăm.

„Secretul profesional e sfânt pentru mine. Persoana care ne va aduce „Gioconda" nu va avea de suferit nici o întrebare din partea mea. Voiu primi tabloul lui Leonardo da Vinci cu o mână şi voiu da imediat suma făgăduită cu cealaltă. Nici o cursă nu se află la „L'Illustration" şi, de altfel, persoana care e în posesiunea „Giocondei" poate veni să mio-o încredinţeze sau s'o depuie într'un loc ales de dânsa".

Sinuciderea unui poet rus. *Din Varşovia vine ştirea, că cunoscutul poet şi publicist Idzi Kowski în etate de 25 ani şi-a împuşcat azi soţia şi apoi s'a sinucis. Cauza acestei drame este viaţa destrăbălată a tinerei sale soţii.*

Mişcarea revoluţionară din Rusia. In Rusia se observă iar o întindere a mişcărei revoluţionare. Din Siberia se întorc acum 20.000 institutori, cari şi-au terminat exilul şi se vor asocia mişcărei revoluţionare.

Guvernul a luat toate măsurile pentru a împiedeca întinderea mişcărei. Aceste măsuri fac însă mişcarea revoluţionară cu atât mai puternică.

Zilnic se fac perchiziţii şi arestări. Intre lucrători domneşte mare agitaţie.

Greva muncitorilor italieni din Petersburg. Greva muncitorilor italieni din Petersburg fiind împiedecată din cauza copiilor, lucrătorii au hotărît să-şi trimită copiii la Roma unde vor fi internaţi într'un azil.

La căminul muncitorilor au fost aduşi până acum 47 copii.

Incendiul din Atena. Laboratorul de chimie de pe lângă universitatea din Atena a căzut pradă flacărilor.

In timpul acţiunei de salvare, doi pompieri au fost răniţi şi 6 grav răniţi.

Diverse.

Cinematograful şi publicul. Cei cari vizitează mai des teatrul cinematografic, au putut observa că din zi în zi câştigă teren. Fiecare icoană mai puternică şi mai interesantă al repertoriului cinematografic sporeşte aderenţii. Azi chipurile acestea vibrătoare preocupă publicul în aceeaş măsură ca orice piesă teatrală de seamă. Publicul îşi formează de cu vreme ideie asupra piesei după titlul ei. Indeosebi însă publicul arădan dispune de un deosebit simţ faţă de evenimentele cinematografice. Dovadă reuşitele reprezentaţii de ieri ale teatrului Apollo. Jertfa ce-a adus-o Apollo îmbogăţind cu trei bucăţi senzaţionale repertoriul său a atras public aşa de numeros încât locului spaţios nu-l putea cuprinde.

Mâne, sâmbătă, în 2 sep. se va prezinta acelaş program:

1. Lucrul orbilor (instructiv). 2. *Cadoul mamii* (dramă americană). 3. Numai cu nevastă-mea biciclez (comedie). 4. *Oul roşu* (legendă franceză. Colorat). 5. Prăsire de ştruţ în Africa. 6. Lemke cea şireată (umoristic). 7. *Din ţărancă diva operei* (dramă senzaţională). 8. Ciobotele lui Nauke.

Inceputul reprezentaţiunilor la orele 6, 7 şi jum. şi 9 seara.

Dare de seamă şi mulţumită. Cu ocazinnea concertului împreunat cu teatru şi joc, ce a avut loc în 6 aug. 1911 în localul Şcoalei gr.-c. din Ciuguzăl-Fugad — în favorul bisericei din loc, — a suprasolvit următorii: Finna Béla notar 3 cor; Mérton Béla, notar 7 cor; Lukácsfy Domokos diregător 3 cor; Filip Poşiar, preot 10 cor; Traian Raţ, preot 7 cor; Ioan Sântimbrean, preot 5 cor; Aurel Păculea, preot 5 cor; Aurel Pascu, preot 3 cor; Augustin Marc, preot 4 cor; Ioan Băgăiun prof. 1'30 fil., Ioan Ignat, învăţător 1'30 fil; dr. Silviu Brânzeu, medic 10 cor. Numiţilor domni li-se aduce şi pe această cale cea mai profundă mulţumită. *Ciuguzăl*, la 24 aug. 1911. *Ioan Brânzeu*, paroh gr.-c.

Lady Murcia la răcoare. Zilele acestea Lady Murcia o fată foarte drăguţă s'a retras în saloanele uneia din temniţele destinate femeilor în Englitera ca să mediteze asupra cruzimei creditorilor săi.

Aceşti oameni nepoliticoşi o numesc aventuroasă şi o declară şarlatană, reuşind să o arunce la răcoare cu tot numele splendid ce-l poartă. Chipeşă, Lady Murcia cel puţin aşa afirmă ea — este descendenta directă a familiei, princiare Somerset. Cu acest titlu s'a plimbat zece ani prin toate oraşele Engliterei în tovărăşia unui bărbat, care — după cum cerea trebuinţa — era declarat, când de soţ, când de frate, sau chiar ca servitor. Când lady Murcia fericia cu vizita sa vre-un oraş, îşi lua locuinţa în cele mai elegante hoteluri şi nici unui hotelier nu-i venea să-i ceară un ban — toţi se aşteptau la filotemia d-ei. Pe geamantanele ei, pe gente şi rufe se vedeau numai blazoane şi coroane. Şi apoi se îmbrăca cu atâta eleganţă, încât nimeni nu se putea îndoi de calitatea ei de principesă.

In realitate — şi aci şi-au avut rolul afurisiţii de judecători de instrucţie — ea nu era decât fiica unui foarte obscur croitor. Iar bărbatul care o însoţia în voiajuri era un aventurier, fiul unui medic de ţară. Dar ceeace e mai interesant, lady Murcia cu frumuseţea ei extraordinară şi cu desteptăciunea ei covârşitoare, a zăpăcit pe cei mai de seamă bărbaţi din Englitera. Adesea şi-a luat ceaiul pe terasa Westminister cu cei mai cunoscuţi deputaţi.

A jucat un rol important în ultimile alegeri parlamentare. Intr'un echipaj splendid mânând singură cai, a străbătut stradele din Luffolk strigând mereu: „Votaţi cu Fisher!" Şi Fisher candidatul unioniştilor a şi reuşit, bătând în alegeri pe adversarul său.

Şi ea acum la umbră, poate să-şi zică cu mâhnire; Sic transit gloria mundi!

Bibliografie

A apărut revista literară şi artistică **„Luceafărul"**, nr. 15—17, 1911 cu următorul sumar bogat şi variat:

A. Bârseanu, La jubileul de cincizeci de ani al „Asociaţiunii". St. O. Iosif, Bolnav (poezie). Mihail Sadoveanu, Intr'o poiană. Livia Rebreanu, V. Eftimiu, I. U. Soricu: Cântece. I. Agârbiceanu, Fraţii. Constanţa Hodoş, La întuneric. Il. Chedi, Cincinat Pavelescu. Maria Cunţan, Madonna mării (poezie). Corn. Moldovan, După ploaie. Otilia de Cozmuţa, Anatole France. I. U. Soricu, Apostata, Chemare (poezii). Em. Grigorovitza, Dragoste târzie. Vasile Stoica, Catrene (poezie). Dr. H. P.-Petrescu, Influinţa curentelor teatrale. Lisandru Teofil, In vis (poezie). Dr. A. Dobrescu, Originea vieţii pământene. Dări de seamă; I. L. Vasile Pârvan: Contribuţii epigrafice. Il. Chendi, N. N. Beldiceanu: La un han, odată; Constanţa Marino Moscu: Ada Lazu.

Cronică: Serbările din Blaj. „Cultura creştină". Un viitor aviator-literat. Operele postume ale lui I. T. Mera. Motive vechi de decoraţiune românească. „Bai Ganciu". „Tribuna" şi „Românul". Elevul lui Duiliu. Un insultător al scriitorilor. A II-a expoziţie de pictură şi sculptură a d-nei şi d-lui Iordănescu. Alexandru Dobrescu. Serbările Ligei. Ştiri din Bucovina. Suflete înstrăinate. Scrisori. Mona Lisa. La Roma. Notiţe. — Poşta Red. Bibliografie.

Ilustraţiuni: Leonardo da Vinci: Mona Lisa (în colori). I. Iordănescu, E. I. Iordănescu. A. Dobrescu: Reproduceri artistice.

Adaus muzical: I. Mureşianu: Duetul 1 din „Erculean". Cheruvicul.

POŞTA REDACŢIEI.

Alexandrina Mateiu. Graz. Fără concesiune ministerială nici o colectă nu se poate face.

Rugare.

Rugăm pe toţi abonaţii ziarului nostru, că la orice corespondenţă cu privire la administraţie precum şi din incidentul solvirii abonamentului, în scrisoare sau pe cuponul mandatului postal, să indice totdeauna **numărul de pe fâşia** ***sub care primesc ziarul.***

Convocare.

Semnatorii de acţii la societatea pe acţii: Tipografia „Concordia" din Arad, sunt convocaţi pe ziua de *16 septemvrie n. la 4 ore p. m. la*

adunare generală de constituire

în Arad, strada Zrinyi Nr. 1-a.

Ordinea de zi:

1. Constatarea celor prezenţi şi constituirea adunărei generale,

2. Raportul fondatorilor,

3. Deciderea asupra înfiinţărei societăţei,

4. Staverirea statutelor societăţii,

5. Alegerea direcţiunei,

6. Alegerea comitetului de supraveghiere,

7. Eventuaie propuneri.

Arad, 1 sept. n. 1911.

Fondatorii.

Redactor responsabil: **Atanasiu Hălmăgian.**

Aviz.

La agentura principală din Arad a băncii gen. de asigurare „Transilvania" află angajament

Doi acuisitori (agenţi ambulanţi)

cu rebonificare corespunzătoare. Ofertul, care are să conţină datele referitoare la ocupaţiunea de pân'aci a reflectantului şi cunoştinţa sa de limbi, este a se înainta cel mult până la 15 Septemvrie n. agenturei sus numite.

Városmajor-Sanatorium şi Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-şef: **Dr. A. Cozmuţa.**

Conzultaţiuni dela orele oreln 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Caut un scriitor
pentru cancelarie mea advocaţială.
Dr. Vasile Avramescu,
advocat. **Mariaradna.**

Dr. ŞTEFAN TĂMĂŞDAN
medic unv. specialist în arta dentistică.
ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.
Palatul Fischer Eliz. Poarta II.
Consultaţii dela orele 8—12 a. m. şi 3—6 d. a.

Ziffer Sándor
întreprindere de maşini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al maşinelor
:: cu renume universal ::
Underwood Vizible,
se pot scrie deodată 15—20 exemplare; soliditatea lor e neîntrecută; provăzute cu litere româneşti după plac, se pot primi pentru probă şi recomandare **fără nici o taxă.**

Primesc şi pentru jurul Aradului întocmirea maşinelor în cursul anului întreg şi sub îngrijirea mea de specialist, maşinele vor funcţiona regulat. Curs permanent pentru stenografie şi contabilitate la maşină. Mare magazin de apartinenţe de prima calitate.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte recipise de amanet,
aur, argint sdrobit şi bijuterii
Deutsch Izidor,
orologier şi bijutier.
ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minoriţilor).
Magazinul de oroloage şi bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Imprumuturi
cu amortizaţie şi imprumuturi pentru funcţionar, **vinderea şi cumpărarea de moşii şi parcelarea lor o mijloceşte mai avantajos:**
Biroul de intermediare:
Vig Lajos
Arad, Arpád-tér Nr. 5.
∴ Telefon Nr. 671. ∴

Birou de informaţii!
Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provinţă, m'am hotărît să deschid în Budapesta un
Birou de informaţii şi Agentură românească.
Orice informaţin relativ la petiţiile înaintate la ministerii şi la alte foruri, orice informaţii comerciale şi în general *în orice cauză* dau în restimp de 2—3 zile, ori-şi-cui resolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petiţiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei şi rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale şi comande. Preţuri moderate, serviciu prompt, informaţii detailate. La aviz aştept la gară.
L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

În atenţiunea celor ce se mută.
Instalaţii de lumină electrică împreună cu becuri, eseută şi furnisează prompt sub cele mai favorabile condiţii de plătire.
Cine doreşte un fonograf bun?
Să se adreseze cu toată încrederea subscrisului şi va fi pe deplin satisfăcut. Cereţi catalog.
Biciclete de strap şi de sport
poţi căpăta cu preţurile cele mai moderate dela firma
KOCH DÁNIEL
intreprindere de instalare a sonerilor şi telefonului precum şi montarea bicicletelor.
ARAD, str, Deák-Ferencz Nr. 42.

Au sosit cele mai frumoase şi mai noi ghete de vară şi toamnă.
Ghetele de bărbaţi şi dame
Salamander
cu renume mondial, se capătă în coloare galbină şi neagră cu **16 coroane 50 fileri** exclusiv la mine.
Weinberger János
prăvălie de ghete de rangul I-iu.
Arad, piaţa Andrássy Nr. 20.
Comandele din provinţă se execută încă în aceeaşi zi.

25 (11)

Tobuze pentru ţigarete
de fabrica
Bardou
care sunt mai bune şi mai plăcute, — se capătă la:
Librăria FRAŢII ROTH
Arad, Andrássy-tér. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

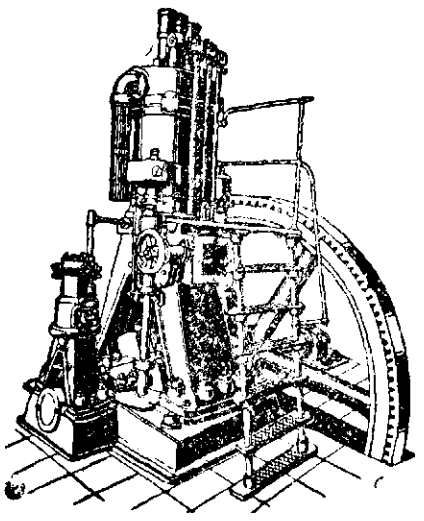

Execuţie modernă, solidă, şi reală de prima clasă, serviciu promt şi preţuri moderate.
Multe patente proprii.
380 lucrători şi oficianţi.
Premiat la expoziţia din Bucureşti 1906 cu Grand Prix, cea mai înaltă distincţie şi **medalie de aur.** La expoziţia regnicolară din Cincibiserici 1907 cu **medalie de aur,** la expoziţia din Sepsiszentgyörgy cu **medalie de aur.**
Două fabrici proprii.
Fraţii Schiel
fabrică de maşini, stabiliment pentru edificare de mori, turnătorie de fier.
Braşov.
Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efeptueşte:
stabilimente de turbine, motoare şi locomotive de uleiu brut „Coroana", mori mânate cu motor şi apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiune, maşini de sămănat, pieptene de lână.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței,** care se deosebește de toate mijlocele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tineresc împrumută feței o finețe de catifea, îndepărtează pistruii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate productele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

O cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

O bucată 70 fileri.

Pe poștă le trimite:

farmacia **Rozsnyay**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincia să efectuesc încă în aceeași zi.

Fondat în 1903. Fondat în 1903.

„COROANA"

institut de credit și economii, societate pe acții în Bistrița. — Centrala în Bistrița, Strada Spitalului Nr. 38. Telefon Nr. 65. — Filiale în Lechința și Șieul-mare. — Giro-conto la Cassa de păstrare postală Nr. 28220.

Capital acționar Cor. 300.000
Fonduri proprii „ 100.000
Circulația anului 1910 Cor. 21.500.000
Depuneri spre fructificare Cor. 700.000

Primește *depuneri spre fructificare,* despre cari liberează libel. Plătește deponenților 5 procente interese, iar bisericilor, școalelor, corporațiunilor, instituțiunilor culturale precum și privaților cu depuneri peste 10.000 cor. 5 jum. la sută procente interese. Primește depuneri și mai mici, săptămânale sau lunare cu, sau fără cassetă. Bisericile în general se folosesc de cassetă. — Contribuiri după depuneri o plătește institutul. Pentru cruțare de spese postale, trimitem *cheguri poștale.* — Acordă *credite cambiale* cu *cavenți* și cu *acoperire hipotecară* de case și proprietăți de pământ cu 7—8 procente și cu puține spese de întăbulare. Acordă *împrumuturi și pe obligațiuni.* Primește replătiri în rate săptămânale, lunare, trilunare și semestriale. — Dă avans pe *efecte* emise de stat și societăți comerciale.— Mijlocește *asigurări de viață, asigurări contra focului, grindinei* și de *vite cornute* după tarife ieftine. — *Incasează polițe* și efeptuiește *toate operațiunile de bancă și comission.* La cerere intervine la *cumpărări și parcelări de moșii* precum și la cumpărări de *mașini agricole.* — Sprijinește lățirea *comerciului, industriei, meseriilor* la poporul nostru. Scrisorile și afacerile încredințate *le resolvă în ziua primirei.* — Acordă *ajutoare* elevilor de meserii. Sprijinește *literatura,* și în genere, ori-ce *lucrare culturală.* — *Stă gratuit* la dispoziția economilor, meseriașilor, comercianților români *cu sfaturi în cauză de orice natură.*

Direcțiunea.

Wällischhof

stabiliment de hydrotherapie și sanatorii aranjat conform tuturor recerințelor moderne; dietetică după sistemul lui dr. Lahmann;

(băi de aier, de soare, de aburi, de aier cald de accid carbonic, de oxygen, de radium, băi medicinale, băi electrice, gimnastică, etc.)

30 minute depărtare dela Viena în regiune romantică și sănătoasă. Indicat la toate boalele nervoase și cele ale schimbului organic rheumatism, boale de stomach și de intestime, etc.

Cure de îngrășare și slăbire. Nu se primesc în stabiliment: boale infecțioase și boale psyhice.

Posta: Maria-Enzersdorf bei Wien.

Telegrafică și telefon:

Wällischhof-Giesshübel bei Wien.

Cu prospecte și detailuri stă la dispoziție direcțiunea și medicul-șef al stabilimentului:

Dr. MARIUS STURZA.

La administrația ziarului

„Românul"

se primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia“

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL“ și al foii poporale a partidului, „POPORUL ROMÂN“

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc întrarea sa în activitate, în serviţiul cultural al neamului, stând la dispoziţia comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care îi dă putința să execute lucrări alese și artistice în ale tipografiei,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc organele publicistice ale partidului nostru național, încă două mașini, noi, apte pentru executarea celor mai fine lucrări grafice. :: :: :: ::

Tipârituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri avocaţiale, învitări, anunțuri și orice fel de tipăritură se execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA“ ARAD.